No. 80 DINGSDAG 5 JULIJ. 1859.

ZES EN DERTIGSTE JAARGANG

PROVINCIALE DRENTSCHE EN ASSER COURANT.

De uitgave dezer COURANT geschiedt op DINGSDAG, DONDERDAG en ZATURDAG. De prijs is per drie maanden te Assen ƒ 2.30 buiten Assen franco per post ƒ 2.45. — De prijs der Advertentiën is van 1 tot 5 regels ƒ 1.00 en voor elken regel meer 15 cent behalve 35 cent zegelregt.

Bij dit nummer worden drie bijbladen I. II en III, bevattende een uittreksel uit het verslag van Ged. Staten aan de Staten van Drenthe in derzelver vergadering van heden, gratis uitgegeven.

De GEDEPUTEERDE STATEN van Drenthe brengen ter kennis van de besturen en ingezetenen der belanghebbende gemeenten in deze provincie, dat, volgens van Heeren Gedeputeerde Staten van Friesland ontvangene kennisgeving door den Gemeenteraad van Ooststellingwerf besloten is om, met afschaffing van de te Donkerbroek bestaande najaarsveemarkt, die gehouden wordt op den zondag, aan de najaarsmarkt te Norg voorafgaande, en ter vervanging daarvan in te stellen eene **voor- en najaarsveemarkt te Donkerbroek**, telken jare te houden: de *voorjaarsmarkt* op den *laatsten dingsdag* van Junij of den *eersten dingsdag* van Julij. en de *najaarsmarkt* op den *vierden woensdag* van September, of wanneer de vierde dingsdag van September de laatste dag dier maand is, dan op den eersten woensdag van *October*.

Zullende, wanneer de bedoelde besturen of ingezetenen daartegen bezwaren mogten hebben, en zij er belang in stellen, dat daarop worde gelet, die bezwaren alsdan vóór den 8sten dezer maand aan dit Collegie schriftelijk moeten worden medegedeeld, terwijl het er anders voor gehouden zal worden, dat zoodanige bezwaren niet bestaan.

Assen, 1 Julij 1859.

De Gedeputeerde Staten voornoemd,
DE VOS VAN STEENWIJK, Voorzitter
W. H. HOFSTEDE, Griffier.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der gemeente Assen, doen te weten:

Dat het kohier van den hoofdelijken omslag over 1859 zoo als hetzelve nader voorloopig is vastgesteld, van en met den 29 dezer maand gedurende 14 dagen ter inzage zal voorliggen.

Assen 27 Junij 1859.

De Burgemeester,
G. P. SERVATIUS. l. b.
De Secretaris,
G. L. W. VOS.

OVERZIGT DER BELANGRIJKSTE GEBEURTENISSEN.

5 Julij.

„De Italiaansche kwestie is, zoowel op zedelijk als op stoffelijk gebied, een strijd van het licht tegen de duisternis, en ieder, die wenscht, dat het licht de overwinning behale, moet ook wenschen, dat Frankrijks Keizer, hoe weinig sympathie er overigens ook voor dien Vorst besta, zegeviere.

Ziedaar het devies, dat wij van den eersten dag af tot het onze maakten op het groote veld, waarop wij ons bewegen, op het veld der journalistiek, en het meerendeel onzer talrijke lezers, zelfs zij, die aanvankelijk een weinig Oostenrijksch gekleurd waren, omdat zij een' *Napoleon* vreesden, omhelsden al zeer spoedig onze zienswijze en riepen: „weg met den middeneeuwschen domper!"

Dit deed ons genoegen en bewees ons op nieuw, hoe nadenkend onze lezers het Overzigt lezen en herlezen en hoe gaarne zij het goede willen, als zij overtuigd zijn of worden, dat het iets goeds is. Dit bewees ons op nieuw, hoe een geleidelijk en beredeneerd overzigt van de gebeurtenissen des tijds, onpartijdig gegeven en bescheiden gewikt en gewogen, invloed uitoefent op de publieke meening hoe eene ernstige waarschuwing en eene gemoedelijke raadgeving steeds een geopend oor en een ontvankelijk hart vinden.

Maar niet alleen onze lezers, ook de Nederlandsche zelfs de Europesche pers over 't algemeen komt eindelijk tot die beschouwingen en tot dat oordeel, 't welk het onze was toen de dreigende nieuwjaarsgroet van Keizer *Napoleon*, aan Baron *v. Hubner*, den Oostenrijkschen gezant te Parijs, gerigt, ter kennisse van de wereld werd gebragt.

Oostenrijk, op elk slagveld verslagen, staat op dit oogenblik alleen, bijkans zonder iemands deelneming, en wat wij van den beginne af ernstig, doch steeds in bescheiden taal predikten, wordt nu hier en ginds gegeesseld door den geessel der satyre. Wij zien dat verschrikkelijk wapen thans in handen van verschillende Europesche dagbladen, en het is vooral de *Times*, die het zwaait en hanteert tot bloedens toe.

„Oostenrijk — zegt hij — heeft alleen de heerschappij gezocht in 't geen laag is in de menschelijke natuur."

„Oostenrijk beoogde niets anders, dan een slaafsch juk, op de schouders van millioenen onderdanen gelegd, te handhaven door geldboeten, stokslagen en gevangenis.

„Oostenrijk werd alleen bewonderd door hen, die in hunne medemenschen slechts schapen zien, tot niets anders nut, dan om geschoren te worden door sterkeren.

„Oostenrijks strijd tegen Frankrijk is de strijd tusschen *geest* en *stof* en — het stof werd verbrijzeld. De *ruwe kracht* was niet opgewassen tegen den *verstandigen moed* en de *hardnekkigste standvastigheid* streek de vlag voor den aanval eens vijands, die weet waarvoor hij strijdt."

Dit is een hard vonnis, niet waar lezers! en het is toch niet anders, dan de meening, die wij in tal van artikelen aan uw oordeel onderwierpen — het is een vonnis, dat het zegel der waarheid draagt. Mogt men eindelijk te Weenen ook eens tot het begrip komen, dat de Metternichsche politiek, gesteund door den trots van het Huis der Habsburgen, niet houdbaar is in de negentiende eeuw, en dat bij het licht des Evangelie's en der beschaving, 't welk overal weet door te dringen, het stelsel van *stokslagen* en *scheren* niet te handhaven is. Keizer *Frans Jozeff*, geheel onder den invloed van de Aarts Hertogin *Sophie* en deze geheel onder het juk der Jezuïten, wilde de vrijheid drukken onder den Bisschops-hoed en regeren met den myter. Hij vergiste zich. Nadat hij zich tot een dienstknecht van het dweepzieke Rome had gemaakt geloofde, wat de Aartsbisschop van Weenen hem voorprevelde: „trek op ten strijde mijn zoon, gij gaat in de mogendheid des Heeren en u is de overwinning!" en zijne heirscharen toeriep: „voorwaarts over den Ticino!" heeft hij gezien, wat het concordaat hem ontroofde en hoeveel kracht de hand heeft, die het vaandel der vrijheid draagt. Hij heerschte en onderdrukte en eischte geld en bloed, maar hij vond geen liefde bij zijne onderdanen. Die was hem ontroofd door de heerschappij van dweepzieke priesters Wat hij vond was gehoorzaamheid uit nood of uit vrees, blinde onderworpenheid, stoffelijke kracht door geen geest verhoogd en eene ontelbare schare van zeer ontevreden schuldeischers.

Mogt Keizer *Frans Jozeff*, de 29jarige Monarch, die veel goeds heeft, dit nog bij tijds inzien! Hij heeft veel verloren — maar hij kan door vrede en een goed bestuur veel meer winnen als hij verloor. Hij kan een krachtig Oostenrijk scheppen, dat in Europa algemeen geacht en geëerbiedigd wordt.

Nog is het tijd — hij haaste zich!

Maar, mompelt deze en gene, Oostenrijk hoopt nog op Pruissens hulp. Daar is de hand aan het zwaard en die wacht slechts op het commando: „trek uit!"

't Heeft er inderdaad iets van, maar Pruissen, staatkunde is voorzigtig. en de snoevers van eergisteren en gisteren, de mannen, die schreeuwden: „naar Parijs naar Parijs! en daar de wet gesteld aan den derden *Napoleon!*" worden niet meer gehoord, of althans niet meer geloofd. Een gedeelte der Pruissische pers, dat oorlog tegen Frankrijk kraaide en zich zeer bespottelijk aanstelde, boog het hoofd voor het koel gezond verstand dat, als altijd, eindelijk den boventoon verkreeg, en nu gaat ook in Pruissen overal de kreet op: dat Pruissen zich strijdvaardig maakte — is goed, want zoo kan het vrede prediken met kracht, maar een strijd voor Oostenrijk's dwingelandij in Italie, dat zou zijn eene verkrachting van alles wat goed is. Laat Pruissen met Engeland het mogelijke doen om een einde te maken aan den ontzettenden bloedstrijd, maar alleen om den vrede te stichten op de beste grondslagen, al zijn die anders dan 1815 heeft gelegd. Laat men, zelfs in 't zuiden, een bolwerk opwerpen tegen Frankrijk, en de eerste die dit zal eerbiedigen, moet Keizer *Napoleon* zijn, als het slechts geen bolwerk is, waarover eene politiek beschikt als die van het tegenwoordige Weener kabinet. Als Italie wordt herschapen in een krachtig *nationaal* rijk, is *Napoleon* veilig en kan ook over Frankrijk de zon der vrijheid opgaan. en de troon der dynastie *Bonaparte* op hechten grondslag worden bevestigd. De derde *Napoleon* heeft in deze kwestie ontdekt, dat Europa een goed geheugen heeft van de dwingelandij zijns ooms, en dat het gereed staat, om een tweede bedrijf van dat bloedig drama te voorkomen, en daarom zal die doen wat hij beloofde indien althans geen andere magt hem dwingt, om verder te gaan.

Pruissen draagt in zijne gewapende vuist een *algemeenen oorlog*, maar zal zich, dat gelooft en hoopt de menschheid wel wachten, om ligtzinnig den toorts der verschrikking over een gelukkig en bloeijend werelddeel te zwaaijen.

Gelukkig dat het Engelsche volk, hoe weinig Franschgezind het zijn moge, ook vrede wil, al betaalt het overmoedige Oostenrijk daarvan de kosten.

Die gezondigd heeft drage straf en doe boete, en wie weet hoe spoedig het de kastijdende hand zegent, die het thans over zich ziet uitgestrekt.

De Russische pers, die zich tot nu toe zeer weinig met de Italiaansche kwestie bemoeide, laat zich nu ook hooren, en zegt harde waarheden aan het Weener kabinet.

„De constitutionele begrippen, (dat is de zucht naar betamelijke vrijheid), hebben zich — zegt een blad van *St.* Petersburg — meer en meer verspreid, en 1848 leefde voort in 't hart van het Oostenrijksche volk. Dat ziet Keizer *Frans Jozeff*, maar wat hij niet ziet, geen *Jellalich*, geen *Radetzky*, geen Keizer *Nicolaas*, toesnellende of in staat om Weenen te redden. Italie zal weldra vrij zijn — Hongarije verheft het misnoegde hoofd — Keizer *Frans Jozeff* lette op de teekenen des tijds! 't Is hard, maar het kleine landje, verachtelijk in ultramontaansche oogen het landje, dat het constitutioneel leven in Italie vertegenwoordigt, dat door het Huis van Habsburg niet waardig genoeg werd geacht, om zitting te hebben in een Parijsch vredes-congres, staat aan de grenzen der Oostenrijksche Monarchie en spreekt op indrukwekkenden toon wat het wil. Zoo blijkt het, dat Oostenrijk zijn toestand niet begreep. In overmoed riep het: „voorwaarts!" rekenende op bondgenooten, maar het vond die niet"

Nu zoekt het baat bij vleijerij, doch het is voor Europa te hopen, dat het fluit als een ongelukkig vogelaar.

Inmiddels gaat Rusland voort met zich te wapenen, niet, om Oostenrijk te bevechten, maar om gereed te zijn, als de revolutie haar vernielenden arm naar zijne grenzen mogt uitstrekken, en dan voor eigene veiligheid te kunnen zorgen.

Als de vrede spoedig gesloten wordt, zal men Keizer *Alexander* in den herfst te Parijs zien.

Ziedaar weder eenige beschouwingen over den toestand van het oogenblik, en als wij daarin eenigzints uitvoerig waren, is het, wijl wij onze meening, en niet geheel ten onregte, over het heden in de jongste overzigten niet sprekend genoeg vonden uitgedrukt. Toevallige omstandigheden hebben ons gedurende eenige dagen verhinderd, zoo uitvoerig te wezen in onze bespiegelingen en voorspellingen, als wij gewoon zijn, en dat zulks opgemerkt werd, deed ons genoegen, maar met bescheidenheid maken wij toch de opmerking, dat de feiten van den dag en de zich meer en meer duidelijk openbarende zienswijze van de Europesche pers, zooals wij straks reeds zeiden, voortgaan de kroon te zetten op alles wat wij sedert Januarij van dit jaar over de Italiaansche kwestie schreven, en dat alzoo eene al te gezette herhaling van onze denkbeelden ook al ligt den schijn zoude aannemen, alsof wij te veel waren ingenomen met eigen oordeel.

Wij beloven echter onze lezers, wier goedkeuring wij op hoogen prijs stellen en wier wenschen wij zoo gaarne in de ruimste mate bevredigen, uitvoerige mededeelingen en beschouwingen, in de hoop evenwel, dat wij spoedig zullen kunnen schrijven: „het *was* een verschrikkelijke oorlog." Er zal, als het kanon zwijgt en het zwaard in de schede is teruggekeerd, nog stof genoeg voorhanden blijven, om onze kolommen te vullen, want dat er weldra *doodsche rust* zal zijn in de brouwerij der wereld, is waarlijk niet te gelooven.

Daartoe is er thans te veel stoom in 's menschen bloed.

De Kerkelijke Staat wordt weder onder de gehoorzaamheid gebragt van *Pius IX*, en dat valt gemakkelijk door den zedelijken invloed van Keizer *Napoleon*. Deze wil niet, dat men hem iets heeft te verwijten ten aanzien van Rome's opperpriester, zeer natuurlijk, om het Catholicismus niet tegen zich in 't harnas te jagen. Het verzet van een gedeelte der Romeinsche bevolking tegen het Pauselijk Bestuur was overigens zeer beleefd. Men zei daartegen: „gij verstaat uw tijd, noch uwe roeping — ga heen" en het ging, maar kwam, onder een geheel ander humeur terug. Dat ondervond Perugia op bedroevende wijze. De Pausselijke Regering zond derwaarts 1600 Zwitsers, eigenlijk huurlingen van allerlei slag, die onder weg aangroeiden tot 2500 man. Deze eischten de stad op. De secretaris verscheen buiten de poort, dragende de witte vlag, de vlag des vredes, ten einde te onderhandelen. Men schoot hem dood! Daarna vermoordde men zijne 4 zonen, waarop de moeder krankzinnig werd. Toen opende men de poort door het kanon en moordde naar hartelust.

Zoo handhaaft het Pausselijk Bewind zijn gezag tegenover eene kleine stad! Hoe dat de harten wint voor Vader *Pius!* Maar — hij is onschuldig aan die euveldaden, want hij *wordt* geregeerd.

De Koning van Napels vindt ook nog geen goede lessen in den strijd en in de gebeurtenissen dezes tijds. Hij doet als zijn vader, en de Minister, die vrijzinnig is of wil zijn, maakt hij het leven zuur. Dat hij een gevaarlijk spel speelt, zal de tijd hem leeren. Steunende op zijn leger speelt hij den despoot, maar als hij de Zouaven eens onder de oogen krijgt, zal hij wel tot andere gedachten komen, tevens de bekeering duur, zeer duur betalende.

Toch heeft de Koning iets gedaan — hij schonk, zegt men, de vrijheid aan 7000 schelmen en boeven!

Gaan wij nu een oogenblik in de salons der diplomatie, die wel niet druk bezocht worden, doch waarvan de deuren toch niet gesloten zijn.

Pruissen, zegt men, sprak van vrede te Londen en te St. Petersburg, maar mompelde er ook van, dat Oostenrijk zijne bezittingen diende te behouden en voegde er bij: „als men mijne meening in dezen niet deelt, zou ik, met leedwezen evenwel, eene houding moeten aannemen op eigen hand."

Wij gelooven niet, dat Pruissen zóó sprak en ook niet, dat die houding juist pleizierig en voor het Huis von Ho-

henzollern voordeelig zou zijn.

Men verzekert echter ook, dat de Prins Regent te Weenen ernstig waarschuwend sprak over de gevaren, die in Gallicie en Hongarije dreigden en daarbij een har telijk woordje voegde over Oostenrijk's binnenlandsch regerings-systeem.

Verder wil men weten, dat Keizer *Frans Jozeff* geen voet gronds vrijwillig wil afstaan, zoolang hij nog één soldaat heeft (maar als die eens niet wilde vechten?) maar dat hij liever een stuk land wil verliezen, dan het behouden door de hulp van Pruissen.

Stout gesproken, staande voor een leger, dat zeer mis moedig heet.

Anderen, niet tegensprekende dat het Hof van Berlijn vredesvoorstellen deed, beweren, dat er niet gesproken is van het Lombardijsch Venetiaansch koningrijk voor Oostenrijk te behouden, om de eenvoudige reden, dat zulks zijn zou het prediken aan eens dooven man's oor.

Gewigtig is, te midden van al die tegenstrijdige geruchten, de circulaire van Graaf *Cavour* aan Sardinie's buitenlandsche diplomatieke agenten, waarin het nut betoogd wordt van de doelmatigheid en noodzakelijkheid eener vereeniging van Lombardije en Venetie met Sardinie.

Dit zal later op een vredescongres ter sprake komen en zeer zeker twee stemmen hebben: eene Sardinische en eene Fransche.

Nu nog een oogenblik op het terrein des oorlogs.

De slag bij Solferino mag, dit blijkt hoe langer zoo meer, eene groote bataille worden genoemd, eene bataille zooals er na den driedaagschen slag bij Leipzig niet heeft plaats gehad.

De Oostenrijkers zouden in 't vuur hebben gehad 250 à 270 000 man — de Franschen en Sardiniers hoogstwaarschijnlijk meer.

De Franschen verloren 150 officieren en 550 werden gekwetst. Onder de eersten telde men 7 kolonels en 5 luit.-kolonels. 't Getal der gesneuvelde of gekwetste soldaten schat men op 12000. — Vijf generaals werden gewond.

Van de Sardiniers werden buiten gevecht gesteld 5525 man.

De Oostenrijkers telden boven 1900 gesneuvelden en 8100 gekwetsten.

Men weet echter, dat, als de vijanden elkanders doodenlijst opmaken, die gewoonlijk zeer fantastief is. Het verlies der tegenpartij wordt door een vergroot-, dat van zich zelven door een verkleinglas bekeken.

Het geheele Franco-Sardinische leger, vermeerderd door het 35.000 man sterke corps van Prins *Napoleon*, is over den Mincio getrokken, en daar ook de Oostenrijkers hunne eenigzins verstrooide krijgsmagt bijeentrekken, zien velen spoedig eene nieuwe groote bataille te gemoet. Veldmaarschalk *von Hess* zal dan het Oostenrijksche leger commanderen. Geene pleizierige commissie na zoovele nederlagen.

Anderen gelooven niet aan een tweeden veldslag, omdat Oostenrijk daardoor te veel op het spel zou zetten. Zij voorspellen, dat er nu een geregeld beleg van den beroemden vierhoek op til is en het geallieerde leger harde beproevingen wachtten.

Wij deelen nog de volgende telegrafische berigten mede:

Berlijn, 2 Julij. Volgens berigten uit Frankfort heeft de Bondsdag in zijne zitting van heden, het voorstel van Pruissen tot opstelling van een observatie-korps aan den Boven-Rhijn, enz. met bijna eenparige stemmen aangenomen. De gezanten van sommige regeringen waren van geene instructiën voorzien.

Londen, 2 Julij. De *Times* behelst eene telegrafische dépêche, uit Weenen, volgens welke de Keizer van Oostenrijk wearschijnlijk in Italië zal blijven, werwaarts graaf *Rechberg* weder zou vertrekken.

Weenen, 1 Julij. De *Oest. Corr.* meldt, dat de Keizer in de beste gezondheid alhier is teruggekeerd.

Weenen 2 Julij. Volgens de heden ontvangen berigten uit Verona bedroegen de verliezen der Oostenrijkers in den slag van Solferino 17,000 man dooden, gewonden en vermisten.

Sedert de jongstverloopen dagen is de ministerraad menigwerf vergaderd geweest. Men brengt dit in verband met het uitvaardigen van hoogstgewigtige besluiten betreffende het verleenen van constitutiën aan de verschillende kroonlanden en het regelen der aangelegenheden van de protestantsche en israelitische kerk. De spanning der gemoederen is buitengewoon.

Berlyn 1 Julij. Van een goed onderrigte zijde verneemt men, dat de vredesvoorstellen, door onze Regering aan de Kabinetten van Petersburg en Londen medegedeeld, slechts in zoodanige bewoordingen zijn gesteld, dat daarin slechts kwestie is van hoofdbeginselen. Dit echter is op den voorgrond geplaatst, dat de belangen van Duitschland ongedeerd moeten blijven.

BINNENLANDSCHE BERIGTEN.

Waterhoogte. Arnhem, 2 Julij. 2 04 El; † A. P. 8.99. Gev. 6 d.

De Hooge Raad der Nederlanden heeft uitspraak gedaan op het beroep in cassatie van *S. C. Stewart Schultz*, tegen een vonnis der Regtbank te Middelburg, waarbij hij ter zake van het onbevoegd uitoefenen der inwendige geneeskunst, is veroordeeld tot eene geldboete van f 25. Het beroep is door den Raad verworpen.

— Aanstaande woensdag moeten, volgens het voorgeschrevene in het algemeen reglement voor de Hervormde Kerk, de zittingen der algemeene Synode aanvangen Onder meer belangrijke zaken, welke zij zal hebben af te doen, is de benoeming van haren sekretaris, indien althans het gerucht, volgens hetwelk de thans fungerende sekretaris, de heer *Timmers Verhoeven*, zijn ontslag uit die betrekking zou vragen, waarheid behelst, en dat verzoek mogt worden ingewilligd. Het is te hopen, dat de hooge vergadering eene goede keuze doe.

— Men schrijft uit Hoogezand: De aardappelziekte, die in het eerst nog een enkel aanzien had, schijnt zich niet erg te verspreiden. De droogte werkt hierop zekerlijk gunstig.

Amsterdam, 2 Julij. Het dames-comité alhier ter bevordering van de Evangelieverkondiging en de afschaffing der slavernij in Suriname, heeft haren dank betuigd aan allen die het in staat hebben gesteld eene belangrijke som te verzamelen, zoowel tot den vrijkoop van Christenslavinnen als tot de ondersteuning van de Evangelieverkondiging in Suriname. Het comité heeft aan het te 's Gravenhage gevestigde hoofdbestuur van de *Nederl Maatschappij tot bevordering van de afschaffing der slavernij*, op den 6 Junij jl. de som van f 2.300 ter hand gesteld, met verzoek die zoo veel mogelijk aan te wenden tot den vrijkoop van een twaalftal Christen-slavinnen. Verder heeft het comité eene afzonderlijke som van f 1000 bepaald voor het moravische zendeling-genootschap te Zeist, met verzoek ze te doen strekken tot de Evangelieverkondiging onder de slaven in Suriname. Tevens heeft het dames-comité op nieuw eene inschrijving geopend tot den vrijkoop van een twaalftal Christen slaven en een twaalftal Christen-slavinnen, waartoe het comité meent eene raming te mogen maken van f 2500 of 3000.

Leeuwarden, 1 Julij. Volgens bekendmaking van den inspecteur van het lager onderwijs in deze provincie, zijn van rijkswege normaallessen tot opleiding van onderwijzerskweekelingen in Friesland verbonden aan openbare lagere scholen te Leeuwarden, Sneek en Franeker. Naar wij verder vernemen, zijn daartoe aangewezen: te Leeuwarden, de burgerschool van jongens, onder directie van den heer *H. Cremer*; te Sneek, de 1ste burgerschool, onder bestuur van den heer *J. Visser* en te Franeker de tusschenschool onder de leiding van den heer *B. van Brug gen*. Deze heeren zullen in hunne taak worden ondersteund door bepaaldelijk daarvoor aangewezen onderwijzers.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

Eene partikulie korrespondentcie uit Parijs aan de *Amst. Ct.* bevat o. a. het volgende:

Uit een mij medegedeeld partikulier schrijven blijkt dat de officiële rapporten over den slag bij Solferino de persoonlijke handelingen van keizer *Napoleon* bij de gelegenheid zeer overdrijven. Ik moet er echter bijvoegen dat de officier van wien bedoelde brief is ontvangen, tot een legitimistische familie behoort en derhalve niet veel sympathie voor de regeerende dynastie kan hebben en daarom durf ik niet volkomen instaan voor de juistheid van al hetgeen hij meldt, en waarvan ik hier het een en ander ter uwer kennis breng. Al dadelijk schijnt het dat de keizer zich steeds op zulk een afstand van het heetst van het gevecht heeft gehouden, dat de kanonnen zelfs van het verste draagvermogen, hem niet konden bereiken. Soldaten van de garde waren dan ook zeer verwonderd te hooren vertellen dat een van 's keizers epauletten werd weggeschoten; bij onderzoek bleek dat de bedoelde epoulet een weinig gescheurd is door een toeval aan den rijd geheel vreemd, en de Zouaven, even spotziek als dapper zingen op dit feit reeds een liedje, dat alles behalve vleijend voor hunnen keizer is. Vooris is het onwaar, dat vele personen van *Napoleons* staf gedood zijn; de waarheid is dat een **centgarde** gekwetst werd, en dat wel niet in *Napoleons* nabijheid maar toen hij zich verwijderde om een depêche weg te brengen. Eindelijk zegt de briefschrijver dat er zeer veel is af te dingen op 's keizers medewerking aan de morele leiding van den slag. Mag men dien officier gelooven, dan is onze keizer hoe scherpzinnig en vindingrijk ook wanneer het koude berekeningen geldt, een geheel ander mensch wanneer plotseling en uit eigen beweging een besluit moet worden genomen; in zulke gevallen verliest hij het hoofd, althans het scheelt weinig of hij weet niet wat hij doet. Zijne verlegenheid gedurende het gevecht was dan ook merkbaar, en verscheidene malen vroeg hij aan zijne bestofficieren wat er gedaan behoorende te worden. Aan generaal *Niel* komt de meeste eer van den dag toe, en de maarschalkstaf, hem door den keizer geschonken, is een alleszins verdiende belooning. Er is zelf sprake van zijne verheffing tot hertog van Solferino, doch men zegt dat maarschalk *Baraguay d' Hilliers* op die onderscheiding voor zich aanspraak maakt; wie van beide hertog in **partibus** zal worden weet men nog niet.

Bij voortduring wordt beweerd dat de keizer van Oostenrijk de meest liberale koncessiën aan zekeren gedeelten zijner staten zal doen, ten einde het daar heerschende misnoegen te bezweren. Reeds heb ik u geschreven, dat er sprake was de verbeurdverklaring van een deel der kerkelijke goederen; ik kan ten vervolge daarop u mededeelen dat de geestelijkheid, van het bestaande voornemen de lucht gekregen hebbende, het besluit genomen den ontworpen maatregel noodeloos te maken, door vrijwillig aanzienlijke giften op het altaar des vaderlands neder te leggen.

BELGIE.

In de nabijheid van Luik, had dezer dagen een treurig ongeluk plaats. Een gehuwd man, vader van een huisgezin, die sedert eenigen tijd van zijne vrouw gescheiden leefde, had deze laatste opgewacht, en zich tot dat einde met een mes gewapend in een korenakker verscholen. Toen de vrouw in zijne nabijheid was gekomen, stortte hij zich plotseling op haar, waarop eene woeste ling ontstond, waarin het de vrouw gelukte, de stooten van haar aanvaller af te weren, door middel van een mand die zij droeg. Intusschen waren zij al worstelende den oever der Maas genaderd, en plotseling vielen zij beiden in de rivier. Door den sterken stroom mede sleept, was het niet mogelijk hen te redden, zoodat zij den dood in het water vonden. Eenige uren later haalde men hunne lijken op.

ITALIE.

De beweging in Romagna en de Legatiën was geenszins eene oproerige; maar men stelde slechts tijdelijk onder eenig geweld te gebruiken het gezag der pauselijke ambtenaren ter zijde, om deel te nemen aan den onafhankelijkheidsoorlog. Van dien aard was zij ook te Perugia. De regering echter zond er dadelijk 1600 man huurlingen, meest Duitschers heen, die onder weg eenige kompagniën opnamen, zoodat zij 2500 man voor de stad kwamen. De giunta, die er het bestuur voerde, verzocht nu dat haar eenige uren tijd gelaten wierden om de meest opgewondenen te doen bedaren. Intusschen liet de giunta, tiertoe zond zij den sekretaris der stad met een vlag naar buiten. Naauwelijks echter was hij uit de poort of zes geweerschoten velden hem neer; later werden zijne vier zonen gedood; de moeder is, naar men verzekert, waanzinnig geworden. Op het eigde oogenblik werd de poort door het geschut verbroken, en drongen de soldaten in de voorstad San Pietro, waar zij 70 personen doodden, een nog veel grooter aantal wondden, brand stichtten en plunderden. Vier huisgezinnen werden bijna geheel uitgemoord. Na die wandaden werd de stad dadelijk in staat van beleg gesteld; eene illuminatie werd bevolen, de soldaten moesten op hare kosten van alles voorzien worden, en werd eene schatting van 321000 frs. der gemeente en 107000 frs. een lid der giunta opgelegd.

ASSEN, 5 Julij.

TELEGRAFISCHE BERIGTEN.

'sHage, 5 Julij. De heer Mr *J. L. Roman* is burgemeester van Vries eervol ontslagen.

Tienduizend Franschen zijn op het eiland Osera aan Illyrie he kust geland.

Ba via 7 Mei. Niets bijzonders; aangekomen *Graaf van Heiden Reinestein.*

Amsterdam. Maandag, 4 Julij. Op de beurs van heden was de slotkoers der **effecten** als volgt: *Nederl.* $2\frac{1}{2}$ pCt. $62\frac{3}{4}$ percent. dito 4 pCt. 95 percent. — *Rusland* bij Hope en Comp. 1798 en 1815 pCt. $102\frac{1}{8}$ percent. — *Oostenrijk* Nieuwe Metallieke pCt. $66\frac{7}{8}$.

Granen en Zaden.

Koolzaad lager; op October f 354. — Raapolie op levering daarna, op zes weken f 36.

De *Staats. Ct.* bevat thans 1o. het Kon. besluit van Maart 1853 no. 63, waarbij bewilliging wordt verleend tot oprigting der te Coevorden te vestigen *Coevorder Kanaal-Maatschappij* en zulks op den voet en onder voorwaarden als in het tevens opgenomen ontwerp notarieel verleden acte van oprigting is omschreven. 2o. het Kon. besluit van 23 Aug. 1858 no. 8 waarbij willigingen wordt verleend tot verandering der statuten de *Coevorder Kanaal-Maatschappij*. Het doel der Maatschappij wordt in art. 3 aldus omschreven: Het doel der maatschappij is, om met het door haar bijeengebracht kapitaal van veertig duizend gulden (f 40,000) gevoegd de subsidien daartoe verleend door het Rijk en de gemeente Coevorden; ten gezamenlijke bedrage van honderd en vijf en twintig duizend gulden (f 125,000), daarin te stellen in stand te houden en productief te maken de navolgende werken:

A. In het belang der afwatering:

a. het hoofdkanaal van de gracht van Coevorden tot in de Vecht bij Kwamp;

b. de zijtak van het snijpunt van het hoofdkanaal met de Weteriug uit Laarwolde tot in de Vecht bij Anerveen, met teruggetrokken zomerkaden;

c. eene keersluis, ligt aan de monding van het hoofdkanaal, om de hooge Vechtwateren te weren;

d. eene zij- of ontlastingsluis met nevensliggende overlaat om het water naar Aue te ontlasten.

e. een gronduiker om het water uit het oostelijk deel der Mars, en dat uit Laarwolde af te leiden.

f. eene doorlaatbrug, in den oostelijken kanaaldijk, of in verband met de werken onder d vermeld, het overstroomingswater bij doorbraken in de Vechtdijken onder Voorwold als anderzinds af te leiden;

g. een dam, ingerigt als overlaat in den mond der kleine Vecht;

h. de noodige bermsloten, kleine duikers enz., overal waar dit bij het doorsnijden van kleine afwateringen zal blijken nodig te zijn;

B. In het belang der gemeenschap:

a. benoosten het hoofdkanaal, een watervrijen weg van minstens zeven el breed.

b. bewesten het hoofdkanaal, buiten den overlaat bedoeld onder letter A d, een uitweg en jaagpad van minstens drie el kruinsbreedte;

c. de noodige bruggen over de beide kanalen, tot behoud der gemeenschap tusschen de beide oevers.

D. In het belang der scheepvaart:

a. beweegbare gedeelten over de doorvaartsopeningen der bruggen;

b. eene tweede beweegbare waterkeering, bestemd om in verband met de keersluis in lit. A c, eene schutsluis daar te stellen;

in voege al deze werken zijn omschreven, bij de acte van concessie.

— Naar ons wordt medegedeeld, zijn gedurende de verloopene 6 maanden van dit jaar weder onderscheidene belangrijke voorwerpen in het Prov. Museum van oudheden enz. van Drenthe geplaatst, als: 2 urnen en 2 stijgbeugels geschonken door den heer mr. *J. P. Willinge*, burgemeester van Oosterhesselen — een stalen degen met gebroken gevest, van den heer Ds. *Lolcama*, predikant te Zuidlaren, afkomstig — een kleine urn (geheel ongeschonden) en eene grootere, een beitel en eene ijzeren lansspits van de heer Ds. J. W. *Liefinck*, predikant te Odoorn — een steenen wig — een fraaije steenen beitel en een oude zilveren munt van Mev. de wed, *Oosting*, geb. *Foith*, te Assen — een middeneeuwsch kannetje van Dr. *Slot* te Zuidlaren — een koperen armband en onderscheidene koralen van den ambtenaar bij 's Rijks belastingen *S. T. Tjassens* te Ruinen — een steenen donderkloot van *H. J. v. Dokkum* te Gieten — een steenen giftbakje van Dr. *Hazewinkel* te Borger — een paar merkwaardige steenen voorwerpen van den heer *Bennik* te Odoorn — een fraaije piek van de bewoners der Lampongsche districten (Sumatra), buit gemaakt bij de expeditie van 1856, van den heer *C. Baron de Vos van Steenwijk* te Zwolle enz. — voorts verschillende belangrijke munten, van den heer W. J. *de Voogt* te Amsterdam en den heer *P. Cazinjet* te Assen afkomstig.

— Gisteren middag te 12 uur en 5 minuten stond de

thermometer alhier op ruim 91 graden Fahr.

— Zaturdag j. l. werd alhier gevankelijk binnen gebragt de vrouw G. V., oud 21 jaren, laatstelijk koloniste op het 3e gesticht te Veenhuizen, beschuldigd van het schrijven van een brief met bedreiging van te zullen brandstichten, indien haar de geadresseerde binnen 3 dagen niet f 1[illegible] deed toekomen.

* **Staphorst**, 4 Julij. Te R. heeft j. l. Vrijdag een gruwelijk geval plaats gegrepen. L. K. kreeg strijd op het land met den zoon van G. K. over het bezit van eene strook gronds, welke strijd van lieverlede zoo hevig werd dat L. K. in woede den zoon van G. K. met eene spade in het hoofd sloeg, waardoor hij hem eene hoogst gevaarlijke wonde toebragt. Het voorgevallene ter kennis gebragt van de bevoegde magt, is eerstgenoemde dadelijk in verzekerde bewaring genomen; het getuigenverhoor in loco, heeft daarop onmiddelijk plaats gevonden. De gewonde is heden nog in zeer bedenkelijken toestand.

* **Sleen**, 30 Junij. Men is hier druk bezig met het inoogsten van hooi; men krijgt hier algemeen de helft meer dan het vorige jaar; in enkele landen heeft men nimmer zooveel gras gekend en ook niet zoo hoog; de rogge belooft over het geheel een derde minder zaad dan het vorige jaar, en ook wel een derde minder stroo. De tuinvruchten hebben veel te lijden van droogte, als ook aardappelen en boonen. Onderscheide akkers boekweit op de Esch en in het veen zijn gepasseerde week bevroren; ook sommige akkers aardappelen op de Esch en in sommige tuinen. De gezondheid van den veestapel is hier uitmuntend. Het oudste paard, dat hier in de gemeente geweest is, nl. te Diphoorn is gepasseerde winter afgemaakt; het was zeven en dertig jaren oud en heeft vier en dertig jaren bij een landbouwers zijn werk verrigt, die het ook heeft doen afmaken, hetgeen met hartzeer geschieden moest.

* **Gramsbergen**, 1 Julij. Waarschijnlijk zullen bij het graven van het scheepvaart- en afwateringskanaal van Coevorden naar de Vecht nog wel oudheden ontdekt worden; althans twee plaatsen zullen doorsneden worden, die in vroegere eeuwen tooneelen van merkwaardige gebeurtenissen waren.

Het afwateringskanaal doorsnijdt de plaats, waar in 1227 de veldslag geleverd werd tusschen *Otto II*, Bisschop van Utrecht en *Rudolf*, Heer van Coevorden, waarbij eerstgenoemde met vele zijner edelen het leven verloor; die plaats is onder den naam van »Momme-Riete« bekend.

Tevens doorsnijdt datzelfde kanaal het terrein, waar in 1673 door den Bisschop van Munster, *Berend van Galen* bij de belegering van Coevorden verschansingen zijn opgeworpen, bekend onder den naam van »de Bisschopsdijk«. De Bisschopsdijk en de Momme-Riete worden beide in de Mrene gevonden.

KERK- EN SCHOOLNIEUWS.

Vacant de school te *Ruinen*, aangifte voor 20 *Julij*. Tegenwoordig inkomen f 610 en vrije woning. Bovendien geeft de betrekking van koster enz. f 52.

Vacant de school te *Annen*. Tegenwoordig f 200; bij 't invoeren der schoolregeling f 350 in alles, aan ilie voor 10 *Augustus*.

* Door den gemeenteraad te Dwingeloo is tot onderwijzer te Lee en Leebroek benoemd *W. Richmond*, ondermeester te Ruinen.

* Ds *Kosler* te Ommen heeft jl. vrijdag voor het beroep naar Staphorst bedankt.

* **Bovensmilde**, 4 Julij. Eindelijk is bepaald, dat Bovensmilde eene afzonderlijke Kerkelijke gemeente zal worden, zoodat men hier nu eerlang een eigen predikant zal erlangen.

* **Meppel**, 4 Julij. Gisteren voormiddag had te Ruinerwold bij de Herv. gemeente de bevestiging plaats van den aldaar van Boornbergum beroepen predikant *C. P. de Groot*, welke plegtigheid, naar aanleiding van 1 Cor. 3 vs 9 op eene zeer waardige en treffende wijze werd verrigt door den reeds hoogbejaarden vader van den bevestigde, Ds. *de Groot*, predikant te Sneek, die nu reeds ten derden male het blijde voorregt genoot, van dezen zijnen zoon in het heilig dienstwerk bij verschillende gemeenten te bevestigen. De bevestigde leeraar trad des namiddags op en verbond zich met houden van eene gepaste en goed uitgewerkte rede over Hand. 4 vs 31 aan de gemeente. Het behoeft niet opgemerkt te worden, dat beide plegtigheden door eene groote massa menschen, van alle kanten zamengestroomd, werden bijgewoond. Onder deze talrijke schare menschen merkte men ook vele predikanten op, waarvan eenigen zelfs van verre waren gekomen.

REGTSZAKEN.
Kantongeregt te Assen.

30 Junij. *Veroordeeld*: E. J. B., H. v. K., R. H., F. M., A. S. en J. H., allen te Assen, wegens het gaan op en over een stuk gronds, zonder daarvan den eigendom het vruchtgebruik, het gebruik of een regt van door- of overgang te hebben, in een' tijd, dat die grond met rijpende vruchten bezet was, onder verkleinende omstandigheden gepleegd, tot eene geldboete van f 0,50; — J. S. te Assen, wegens dezelfde overtreding, bij recidive, tot f 3 geldboete.

INGEZONDEN STUKKEN.

Afschaffing der slavernij in onze Westindische Kolonien!

Jaren lang was de de Natie onkundig van het lot, dat zij moesten verduren, die zoovele zinstreelende handelsartikelen voor haar bewerkten en hunne krachten besteedden in het vermeerderen der weelde. Ons volk wist niet, dat deze gewonnen werden door het bloedzweet onzer mede onderdanen, als dieren gedreven door den zweep van onmenschelijke Christenen; het wist niet, dat menschen—verstoken van elk genot, voorzien slechts van de allernoodzakelijkste kleedij, gevoed wordende om maar te werken, te werken om dan, als de ouderdom hunne leden stram en krachteloos maakte, verworpen, en als een oud paard afgedankt te worden, en levende in ondenkbare kommer en in een door den minsten bedelaar nooit gevoeld gebrek — de machines waren om ons zinnelijke genoegens te verschaffen en onzen tafel van kostbare specerijen, als anderzins te voorzien. Het wist niet, dat wezens van denzelfden aanleg, van dezelfde geboorte als wij, als ossen verkocht en gekocht werden; ons onze vrijheid en zelfstandigheid hielpen ophouden en zelven beide niet kenden bij name; het wist niet, dat er christenen zijn, welken den Hemel is beloofd om Jezus wil, maar die om des menschen wil geene vreugde op aarde mogen genieten, die met den Messias eens koningen en priesters zullen zijn; maar wie ke onze staat als dingen beschouwt, die ook onzen God als hun' Vader aanbidden, en wien door hunne geestelijke broeders en zusters het regt werd ontnomen op een aardschen vader, op eene echtgenoo, op kinderen.

De natie wist het niet. Nu kan zij het weten. Zij kan niet langer onkundig zijn met de slavernij, zoo treffend geschetst door *Mad. Howe*, zoo natuurlijk door Ds. *van Hoëvell*: zij moet weten wat in Engeland, de vader der slaven, *Wilberforce* uitwerkte; wie in ons land, edele heeren en dames en levenslustige jongelieden, onzen staat trachten aan te sporen; om in de hoofdzaak Engelands voorbeeld te volgen; weet zij het nog niet, schaamte dan over de laauwheid en onverschilligheid en onoplettendheid!

Hoe het ook zij — thans is er bij de Regering een wetsontwerp aanhangig tot volledige afschaffing der slavernij. Het werd in de afdeelingen onderzocht. Reeds lang zou de Regering, naar het tijdsverloop te oordeelen, haar antwoord aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend kunnen hebben maar nog is het niet gekomen. Ja, wat meer zegt onder de wetsontwerpen, die eerlang in hare [illegible] behandeld zullen worden, zijn de ontwerpen tot afschaffing der slavernij in de Nederl. West-Indische bezittingen niet genoemd. Alzoo is het nog niet klaar en de behandeling uitgesteld!

Niet klaar en uitgesteld. Hoe karakteriseert het Nederland! In 't goede zoowel als in het kwade lagzaam! Hoe minder haastig om kwaad te bedrijven, is voorzeker eene groote gunst; maar hoe men, om het lijden van duizenden, eenen hemel ergende onregtvaardigheid op te heffen om de smeekende stem van 't geweten, menschelijkheid en Christendom tot zwijgen te brengen — nog traag; nog met een slakkengang te werk kan gaan is voor velen onbegrijpelijk. Eenigen dus begrepen zich tot den koning, om den geliefden vorst te moeten wenden met het eerbiedig verzoek, »dat het Hare Majesteit moge behagen zoodanige disposities te nemen, als waardoor eene spoedige en volledige afschaffing der slavernij tot stand kome." — Met dat doel gingen er uit Amsterdam één en uit Utrecht twee adressen. — Daarop wenschen wij het oog te vestigen. Wij drukken onze medeburgers op het hart ook zulke adressen in te zenden of hunne adhaesie te betuigen. Want burgers van Nederland! onder Spanje wilden ook wij onze regten; en de slaaf in de koloniën verlangt zigtbaar ook de zijne, *vrijheid*. Het kon ons wel eens gaan, gelijk het toen Spanje ging. Daarom spoed met de zaak! -- De oorlog dreigt van alle zijden en wij hebben naijverige en gierachtige buren. — Daarom haast u. — Maar nog meer; wij zijn Christenen; en een Christen moet zoo spoedig mogelijk het booze uit zijn midden verdoen. Nu Christus in het hart en een slaaf in het land te hebben wat onzin, wat gruwel! X.

Onlangs Hoogeveen passerende, begaf ik mij onmiddelijk naar mijn vriend Mr. *A. H. Witsenborg*, ten einde mij eens met hem te onderhouden over zijne niet weder inkiezing als lid der Prov. Staten van Drenthe, bij de onlangs plaats gehad hebbende verkiezing.

Ik vroeg hem o.a., of het waarheid is, dat hij in de laatste jaren der *Staten*vergadering of zeer [illegible], of zooals in het laatste jaar, geheel niet bijgewoond had, 't geen door de Meppeler Burger-kiezersvereeniging in de *Provinciale Dr. en Asser Courant* van den 21 Mei jl., alsmede in de Meppeler courant van dienzelfden dag geplaatst, als stellige waarheid is beweerd, zoodanig zelfs, dat gemelde kiezersvereeniging verklaarde, dat zulks niet alleen algemeen bekend, maar ook de vrucht van haar nauwgezet onderzoek is, en nog ten slotte, dat de waarheid van dit door haar beweerde volkomen kan gebleken uit de presentielijsten of de verslagen der Statenvergaderingen. — En, zoo dit onwaarheid, dus laster mogt zijn, waarom hij er dan niet tegen opgekomen was?

Het antwoord van mijn vriend kwam hoofdzakelijk hierop neder:

Dat deze door de Meppeler Burger-kiezersvereeniging aangevoerde rede niets anders dan onwaarheid, leugen- en jezuitentaal is, daar hem bij nazieniug van de presentielijsten van af het jaar 1833 tot en met November 1858 (tijd zijner benoeming en aftreding), waarop gemelde vereeniging zich schaamteloos durft beroepen, gebleken is, dat hij gedurende deze 25 jaren *alle*, zoowel zomer-, winter- als buitengewone vergaderingen der Prov. Staten van Drenthe heeft bijgewoond, uitgezonderd alleen die van November 1856, als wanneer hij, zooals almede uit de notulen gebleken, aan den heer Voorzitter behoorlijke kennis gegeven heeft, wegens onpasselijkheid die vergadering niet te kunnen bijwonen, dat hem, om deze niets dan infame leugens bevattende opruijing der Kiezers in 't hoofdkiesdistrict Hoogeveen te kunnen wederleggen, de gelegenheid een eenmale ontnomen was, doordien deze voor slechts een paar dagen vóór de herstemming in de couranten geplaatst was; dat bij het er voor hield, dat zij als omhelzende de leus: »Het doel heiligt de middelen,« de inzending van dit haar met [illegible] opgemaakt courantenartikel met voorbedachtzaamheid *daarom* zoo laat heeft ingezonden; en eindelijk zeide hij, de M. B. K. V. te beschouwen als een vuile paal, waaraan men zich kwalijk schoon wrijven kan.

Nadat mijn vriend mij op mijn verzoek *alle* genoemde presentielijsten medegegeven en ik, te huis gekomen zijnde, dezelve eer nauwgezet nagezien had, is mij dan ook zonneklaar gebleken, dat mijn vriend *Witsenborg* gedurende 25 achtereenvolgende jaren *alle*, zomer-, winter- als buitengewone vergaderingen der prov. Staten van Drenthe heeft bijgewoond, uitgezonderd alleen die van November 1856.

Ik ben dus door dit mijn getrouw onderzoek ten volle overtuigd geworden, dat mijn vriend *Witsenborg* door de Mepp. Burger Kiesvereeniging zeer ten onregte en op eene lage enjesuitische manier door meergemeld niet in tijds te wederleggen courantenartikel bij de Kiezers in het Hoofdkiesdistrict Hoogeveen in een zoodanig kwaad daglicht is gesteld, dat daaraan zijne niet wederinkiezing als lid der prov. Staten van Drenthe, hoofdzakelijk zoo niet alleen te wijten is. — En het is alleen om de algemeene achting die de heer *Witsenborg* verdient, maar ook om het publiek en voornamelijk de kiezers in meergemeld hoofdkiesdistrikt met deze hoogst verfoeijelijke handeling van gem. Meppeler burger-kiezersvereeniging bekend te maken en hen te waarschuwen, om voortaan aan alzoodanige advertentiën een geloof te hechten, vooral niet wanneer ze slechts een paar dagen vóór de verkiezing in de Couranten voorkomen dat ik dit heb geschreven.

G. V. S.

Oosterwolde, 25 Julij. Heden avond hielden de leden van het hier bestaand zanggezelschap eene feestelijke zamenkomst. De onderwijzer, directeur des gezelschaps, opende de vergadering met eene korte rede, waarna onder het genot van eene en andere verversching, beurtelings zangstukken werden aangeheven. Door een der leden werd den directeur ook ditmaal, gelijk vroeger, onder eene gepaste aanspraak een cadeau overhandigd, die zulks dankzeggende ontving. Gepaste vrolijkheid en harmonie heerschten in haar midden.

Advertentien.

Voorspoedig bevallen van eene DOCHTER Vrouwe J. A. CONINCK LIEFSTING, geb. JUIJNBOLL.
Assen, 3 Julij 1859.

Tot onze diepe droefheid overleed heden op het onverwachts, doch zacht en kalm, in den gezegenden ouderdom van ruim tachtig jaren, onze innig geliefde Moeder, Behuwd- en Grootmoeder, Mejufvrouw H. DASSEN, Wed. wijlen den heer JAN BUISMAN TEN WOLDE.

Meppel, 1 Julij 1859.

J. W. E. EBBINGE.
L. W. EBBINGE — TEN WOLDE.
Uit aller naam.

Publicatie.

GELDLEENING TEGEN VIER PROCENT.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van Meppel.

Gelet op de besluiten van den Raad dezer Gemeente, dd. 20 April en 6 Junij jl. No. 4 [illegible] en 6/A:

Maken bij dezen aan de belanghebbenden bekend:

1o. dat tengevolge bekomene magtiging van Heeren Gedeputeerde Staten dezer Provincie tot bestrijding der kosten van op- en inrigting eener door de gemeente daar te stellen **GASFABRIJK**, ten laste dezer gemeente zal worden opgenomen eene som van

zes en veertig duizend gulden

TE SPLITSEN

in ***twee en negentig aandeelen*** of ***Obligatien*** ieder groot ***vijf honderd gulden***, tegen eene rente van VIER TEN HONDERD 's jaars, met jaarlijksche aflossing van EEN of MEER OBLIGATIEN voor het eerst op 1 Julij 1862.

2o. dat de storting dier gelden zal plaats hebben in drie termijnen en wel op 1 November 1859 ***vijftien duizend gulden***, op 1 Februarij 1860 ***vijftien duizend gulden*** en op 1 Mei 1860 ***zestien duizend gulden***; wordende aan de INSCHRIJVERS de vrijheid gegeven, om ook het volle bedrag in eens te nemen en storten; dat bij de storting zullen worden afgegeven het noodig aantal Obligatien ad. vijf honderd gulden ieder, rentende vier ten honderd in het jaar, aanvang nemende op het tijdstip der storting, voorzien van een stel coupons, betaalbaar ieder half jaar, welke voor zoo verre verschenen bij den GEMEENTE-ONTVANGER zullen worden voldaan, en welke obligatien en coupons zullen worden geteekend door den BURGEMEESTER, gecontrasigneerd door den SECRETARIS, en geviseerd door een LID van den Gemeenteraad:

3o. dat de inschrijving tot deelneming in deze negotiatie zal geopend zijn op ***Maandag den 4 Julij*** eerstkomende en volgende werkdagen ten Gemeentehuize alhier des voormiddags van 9 tot 12 uur, en dat die inschrijving zal worden ***GESLOTEN OP MAANDAG DEN 18 JULIJ*** daaraanvolgende des namiddags te 12 uur, of zoo veel vroeger als voor het volle bedrag van zes en veertig duizend gulden zal zijn ingeschreven.

4o. dat de Secretaris dezer gemeente tot het ontvangen van aangiften ter deelneming is gecommitteerd.

Zullende deze Publicatie worden geplaatst in de *Meppeler* en *Drentsche en Asser Couranten*.

Meppel den 1 Julij 1859.

De Burgemeester,
E. G. RODEMANN.
De Secretaris,
DITT.

Vergadering

der Zendelings-Afd. Koevorden. den 10 Julij e k te Borger. in het Logement van den heer SMIDT; na de opwekkingsrede, door Ds PELINCK ten 3 ure, in de kerk alaar te houden.

Namens 't Bestuur,
H. VAN INGEN, Scert.

KWEEKELINGEN. — LAGER ONDERWIJS, — die als zoodanig wenschen in aanmerking te komen onder de voorwaarden en met de voordeelen, welke door de Regering daaraan mogten worden verbonden, en zich niet reeds hebben aangemeld, kunnen dit nog doen voor 20 Julij.

Eveneens worden d'Onderwijzers. die genegen zijn. ***KWEEKELINGEN op te leiden***, tot gelijke aangifte verzocht.

Nog wordt berigt, dat men. uiterlijk voor denzelfden dag, opgaaf verzoekt van hen, die aan één of meer der ***beslotene EXAMENS*** willen deelnemen. met bepaalde aanwijzing van welke, nader aangewezen in de circulaire II van den ondergeteekende.

d'Inspect. NASSAU.

F. M. H. Cohen,

Tandmeester aan het Instituut voor Doofstommen te Groningen, vervaardiger van Kunsttanden en Gebitten en van alle tot dusverre uitgevondene ***MECHANIKE MONDHULPMIDDELEN***, naar de beste Fransche uitvinding, is alhier gelogeerd bij den heer KUIPERS, op Vrijdag den 8sten dezer.

Pannen-Fabriek
te *WORKUM*.

De ondergeteekende, bovenvermelde ***FABRIEK*** opgerigt hebbende, beveelt zich minzaam aan tot het leveren van ***gladde*** en ***roode DAKPANNEN***, alsmede ***STROEVE VLOEREN***, tot zeer billijke prijzen. puik beste wel doorgebakte kwaliteit. als ook tot het leveren van ***KALK en CEMENT***.

Workum, 29 Junij 1859.

HARMEN VISSER.
Pannen-, Estrik-, Kalk- en Cement-Fabrikant.

De ondergeteekende maakt bekend. dat hij zich als ***GENEES-, HEEL- en VERLOSKUNDIGE*** heeft gevestigd.

Assen, 27 Junij 1859.

G KRIEGER.

OP MAANDAG DEN 11 JULIJ E.K.,

's avonds te 6 uur, ten huize van den Kastelein ZWARTS te Beek. Verkoop van 5 B ***ROGGE***, voor den heer E. HULST, op wortel staande op deszelfs Boerenplaats te Ter Heijl.

Mr. H. P. WICHERS, Notaris.

Makkinga.

De Notaris TADEMA zal ten verzoeke van den heer J. G. de JONGH. op aanstaande Maandag den 11 Julij e. k., (niet op Zaturdag den 9e) 's avonds te 5 uur. bij de kasteleines. weduwe SCHURER te Makkinga, verkoopen:

9 perceelen ***ROGGE***, 2 perc. ***BOEKWEIT*** één perc. ***HAVER*** en 5 perc ***AARDAPPELS***, staande op het land van de Zathe te Makkinga, vóór Mei J. L. bij FREERK E. v. TEIJEN in huur, thans bij de weduwe J. J. BERGSMA in gebruik.

NEDERLAND,
VENNOOTSCHAP VAN VERZEKERINGEN OP HET LEVEN,

GOEDGEKEURD BIJ KONINKLIJK BESLUIT VAN 17den JULIJ 1858, No. 57.

gevestigd te *AMSTERDAM*.

Maatschappelijk Kapitaal: EEN MILLIOEN GULDEN

Commissarissen: De heeren Mr. J. R. CORVER HOOFT, Lid van den Gemeente-Raad van Amsterdam, Mr H. A. HARTOGH, Officier van Justitie bij de Arrondissements-Regtbank te Amsterdam; A. LANGRAND DUMONCEAU Grondeigenaar; H. RAHUSEN, Lid der Provinciale Staten van Noord-Holland en der Kamer van Koophandel van Amsterdam; Jhr. Mr. R J. SCHIMMELPENNINCK, Kamerheer van Z. M. den Koning, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal; W. VROLIK, Hoogleeraar; R. DANIEL WOLTERBEEK, Lid der Provinciale Staten van Noord-Holland, van den Gemeenteraad van Amsterdam en Directeur van de Nederlandsche Bank; en F. J. Baron VAN WYKERSLOOTH VAN WEERDESTEYN, Kamerheer van Z. M. den Koning der Nederlanden.

Directeuren: de heeren P. L. DUBOURCQ en J. BOS.

AGENTEN: de heeren Mr. *J. A Sluis* te Assen, *J. Nijenhuis* te Gieten, *A. J. C. Tellegen* te Smilde, Mr *J. D. Dibbits* te Borger, *A. J. Slot* te Meppel, *J. M. Jalvingh* te Hoogeveen.

Gras te Donkerbroek.

VERKOOP — door den Notaris TADEMA — van elf perceelen ***GRAS***, nog op wortel staande, I in het hooiland van den heer FRUITIER DE TALMA 5 perc. in het West einde en 1 perc op het Oost in Wicher oms maad etc, en II in de graverij van JAN J. PRAKKEN 5 perc. volgens nummer paaltjes en door hen aan te wijzen; — op aanst. Donderdag 7 Julij 1859, 's avonds te 6 uur, in het logement van G. DOCTER te Donkerbroek.

Aanbesteding.

De COMMISSIE, belast met den aanleg van eenen straatweg van Meppel naar Hoogeveen en Avereest, doet te weten: dat op Vrijdag den 22 Julij e. k. des voormiddags ten elf uren. in het GEMEENTEHUIS te Zuidwolde, zal worden aanbesteed:

Het bouwen van vijftal huizen en zes tolboomen langs gezegden straatweg met bijlevering van alle materialen.

De BESTEKKEN zullen van af vrijdag den 15 Julij e k. ter inzage liggen te Hoogeveen en te Zuidwolde in de Gemeentehuizen, aan de Dedemsvaart bij H. L. VAN DER VECHT, in de Wijk bij G. LUBBERINK. en te Meppel in DE BONTE KOE, en de Teekeningen in het Gemeentehuis te Zuidwolde.

De Commissie voornoemd.
De President.
J. L NIJSINGH.
De Secretaris.
J. J. SNOEKEN.

BURGERLIJKE STAND.

BORGER, 26 Junij—2 Julij. Geb.: Antje, d. van S. L Dost en T. J. de Jonge te Drouwenermond; Lemke, d van J. Aakster en T. P. de Jonge te Nieuwbuinen; Jantien, d. van J. Huizing en W. Strating te Drouwen; Gezina Jantina, d. van C. Niks en G. Trip te Nieuwbuinen. — Overl.: Jan Timmermans; ongeh. 20 j. van Westdorp; Gezina Kort, 9 m. te Nieuwbuinen.

EELDE, 1—30 Junij. Ondertr.: Jan Sans en Jantien Elders. — Geh.: Arend Bronsema met Katalina Meiners, weduwe Hein Buitkamp. — Geb.: Pieter, z. van Jan Buring en Jantien Hartlief; Hendrik, z. van Willem Reeder en Roelfien Horst; Frederika, d. van Frederik Ernest Dussel en Fenna Buitkamp; Antje, d. van Annechien Elders; Helenus, z. van Jan Hebbeles Winius en Ebeltje Weema; Theije, z. van Marten Veenhuis en Mechgelina Rutgers. — Overl.: Klaas Steunebrink, 8 m.; Geert Jans Rutgers, weduwenaar van wijlen Fennechien Huber, 61 j.

OOSTERHESSELEN, 1—30 Junij. Geb.: Geert, z. van Hendrik Kuipers en Janna Folkers; Antonius, z. van Peter Reigwein en Jannigje Xaltus; Jacob, z. van Gerrit Ensink en Janna Wilting; Franciska Hendrika Elsina, d. van Derk Jans Moes en Antonia van Thuren; Johanna Maria Catharina, d. van Elisabeth Wesseling. — Overl.: Hillechien Seubring, echtgenoote van Albert Heeling, 41 j. — Geh.: Jan Bonnen en Grietien Keen; Klaas Hellingh en Harmina Brinks; Jan Truin en Jantien Lanning; Gerhard Bernard Blancke en Jantien Zwaving.

ZWEELO, 1—30 Junij. Geb.: Albert, z. van Harm Naber en Grietje Schuring; Jantje, d. van Olf Eising en Willemtje Zijnge; Roelofje, d. van Hermans Komdnur en Johanna Reinders; Aaltje, d. van Jan IJdens en Hendrikje Schreurs; Hillechje, d. van Albert Euring en Jantje Askes. — Overl.: Levenloos kind van 't vr. gesl. van Roelof Hadders en Aaltien Boetting. — Geh.: Willem Dunning en Aaltje Uiterwijk.

MARKTBERIGTEN.

OOSTERWOLDE, 27 Junij. Rogge f 5.90 tot f 6.20. — Zandboekweit f 5.10 a f 5.50. — Veenboekweit f 4.30 a f 4.80.

AMSTERDAM, 1 Julij. TARWE zonder handel. — ROGGE onveranderd; 125 ℔ Pruissische f 187; 117 ℔ Petersburger f 163. — GARST prijshoudend; 110 ℔ Deensche f 175; — KOOLZAAD prijshoudend, nieuw Betuwsch Aveelsaad f 9 3/4, 10; op 9 v. Olie: Bombay £ 54 1/2; in Oct. £ 60 1/2; — LIJNZAAD zonder handel. — RAAPOLIE dadelijk en op levering iets trager; op 6 weken f 36; Vlieg. f 34 3/4; 1o. September f 34 3/4; 1/2, 3/4; October f 34 3/4, Nov. en Dec. f 34 3/4, 35, Mei f 36. — LIJNOLIE dadelijk in een doen, op levering niet williger; op 6 weken f 33 1/2; Vlieg. f 32 1/4; 1o. Sept. f 32 1/4, Oct., Nov. en Dec. f 32 1/2; — HENNEPOLIE op 6 weken f 37 1/2; Vliegend f 36 1/4. — RAAPKOEKEN per 1040 stuks f 66 a f 70. — LIJNKOEKEN per 104 stuks f 9 a f 11.

SCHIEDAM, 30 Junij. MOUTWIJN f 14 1/2 per vat contant met goeden handel. — JENEVER 100 pct. Amst. proef f 18 a f 18 1/2 per vat contant bij partij.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.
AMSTERDAM, 1859

	pCt.	1 Julij.	2 Julij.		pCt.	1 Julij.	2 Julij.
Nederl. W.S.	2 1/2	62 9/16	62 9/16	*Polen*,			
—	3	74 3/4	75 1/8	Aand. fl 500	/	149	149 1/2
—	4	95	95	Obl.	4	75 1/8	75 1/4
Amort. Synd.	3 1/2	90 1/8	90 1/4	*Spanje*, Obl.	1 1/2	29 15/16	30
Handelm.	4 1/2	124 1/2	125	Obligatien	3	41 3/4	41 7/8
O. I. Leening	4			Binnenl.	3	39 9/16	39 5/8
Aand. H. Spw.				Amortisable		9	9 1/16
—— R. ——	4 1/2			Bewijs. Coup.		4	4 1/4
N. B.	1/2			*Oostenrijk*,			
Maats. Welu.				Oblig. Goll	5		
Rusland,				—— ——	4		41 1/2
Obl Hope	5	102 3/4	102 5/8	——Metal.	5	41 7/16	42 1/8
Cert. 1831/33	5	83 3/4	83 1/2	— RenteA.	5	61 5/8	64
Dito 1840	4	80 7/8	80 3/4	— Nation.	5	44 11/16	46 3/8
— Stieglitz	4	80 7/8	81	—— ——	2 1/2	23 5/16	23 15/16
— Nieuwe	4			*Belgie*, Cert.			
— 5e Serie	5			Rothschild	2 1/2		49 1/4
— 1855 6eS,	5	97 3/4	98	*Portug.*, Obl.	3	41 9/16	42 15/16
— van Ass.	6	62 3/8	62 1/8	Brasilien	5		96 3/4
				Weener aandeelen	4		

1 Julij. Met uitsondering van Nationale en Russische fondsen, die williger waren, leverde de markt weinig bijzonders op.

2 Julij. De markt was heden, zoo voor Binnen- als buitenlandsche fondsen op nieuw williger, vooral waren van laatstgenoemden Oblig.-Metalliek; betaalbaar Amsterdam, zeer gezocht.

De Verteller, enz.

„Ik koester den diepsten eerbied voor de waarheid" zeide eens iemand in gezelschap, waar hij juist als een leugenaar bekend stond.

„Dat geloof ik gaarne" werd hem terstond door een der aanwezigen geantwoord; „want gij zorgt altijd u op een eerbiedigen afstand van haar verwijderd te houden."

—

Zeker jeugdig geestelijke ontmoette eens op eene eenzame wandeling eene jonge schoone weduwe, die tot zijne gemeente behoorde en hem onverwachts dus aansprak: „Het is mij geopenbaard, dat gij mij trouwen zult, want ik heb driemaal achtereen gedroomd dat ik met u in het huwelijk zal treden"

„Zeer goed" gaf de geestelijke ten antwoord. „wanneer ik op mijne beurt ook driemaal achtereen droomen za dat gij mijne vrouw zult worden, dan zal ik het u onmiddelijk doen weten, en ik zal u terstond naar het altaar geleiden, maar voor dien tijd niet."

—

Laat uw vernuft uw vriend zijn, uw verstand uw medgezel en uwe tong uwe dienares.

—

Reken niet te veel op uwe vrienden, evenmin op de bezittingen of op den beroemden naam uwer voorvaderen. Duizenden hebben de beste jaren huns levens verspild, door te vergeefs te hoopen op de hulp van hen die zij hunne vrienden noemden. en duizenden hebben gebrek geleden omdat zij een rijken vader hadden. Steun veeleer op den goeden naam dien gij aan eigen daden te danken hebt, en weet dat er geen beter vriend voor u bestaan kan, dan onverzettelijke wilskracht, vereenigd met onwrikbare vastheid van karakter.

—

Eene vrouw kan men overhalen door op haar gevoel, een man door op zijn eigen belang te werken, en daar een compliment minder kost dan een drinkpenning is het goedkooper, maar niet altijd gemakkelijker eene vrouw over te halen dan een man.

—

In eene stad van Zuid-Amerika beviel onlangs eene blanke vrouw, die een blanken man tot echtgenoot had, van een kleurling. Toen de verbaasde echtgenoot eenigzins van zijne schrik bekomen was, vervoegde hij zich bij een advocaat, aan wien hij het gebeurde mededeelde en hem om raad vroeg. „Uwe zaak is onverliesbaar, antwoordde de advocaat, ingevolge de duidelijke letter van ons wetboek kunt gij u van uwe vrouw laten scheiden, en . . ." Met uw verlof, viel de echtgenoot den advocaat in de reden, dit is mijne bedoeling niet, ik wenschte alleen te weten of ik het regt heb om het kind te verkoopen.

—

Gedrukt bij GRATAMA *te Assen.*

BIJBLAD No. 1, behoorende bij de Provinciale Drentsche en Asser Courant van 5 Julij 1859.

UITTREKSEL UIT HET VERSLAG VAN GEDEPUTEERDE STATEN AAN DE STATEN DER PROVINCIE DRENTHE, in hunne zomervergadering van Julij 1859.

—

(Wij deelen alleen datgene mede, hetwelk, naar wij kunnen nagaan, niet reeds van elders aan onze lezers bekend is.)

—

Bestuur in de gemeenten.

De volgende strafverordeningen werden in 1858 door de gemeentebesturen vastgesteld:

Anlo: ter voorkoming en blussching van brand;

op het houden der nachtwachten.

Beilen: op de logementen en tapperijen;

op het schutten en losloopen van vee;

Borger: betreffende het toezigt op de herbergen;

betreffende het reinigen en schoonhouden der straten;

op het voorkomen der verspreiding van besmettelijke ziekten;

Coevorden: algemeene politieverordening.

Dwingelo: tot voorkoming van brand.

Eelde: op de openbare reinheid en orde;

algemeene politieverordening.

Emmen: tot voorkoming en blussching van brand.

Gieten: op de nummering der huizen en de verandering van woonplaats van de ingezetenen;

tot voorkoming en blussching van brand.

Nijeveen: op het tappen na tien uur des avonds.

Odoorn: op het branden van veen en andere gronden.

Oosterhesselen: betreffende besmettelijke ziekten en begrafenissen.

betreffende het toezigt op de herbergen;

Peize: op de wegen en voetpaden;

op het houden van veemarkten;

op het baanvegen en het gebruik van het ijs;

betreffende drenkelingen.

Rolde: op het bakken en verkoopen van onderscheidene broodsoorten.

op de herbergen, tapperijen, en andere huizen, waar men gelagen zet.

Sleen: verordening regelende den aard en den duur der persoonlijke diensten;

tot voorkoming en blussching van brand.

Smilde: op de weekmarkt;

Vledder: tot het doen van persoonlijke diensten;

op het voorkomen en blusschen van brand;

Zuidlaren: ter voorkoming en blussching van brand.

Zweelo: betreffende besmettelijke ziekten en begrafenissen;

op het houden der stieren.

Gemeenteontvangers.

De volgende veranderingen hebben in het personeel der gemeenteontvangers plaats gehad:

Te Dalen werd tot gemeenteontvanger benoemd de heer *H. Reimers*, in plaats van den overleden ontvanger *H. van Tarel*. In plaats van den heer *L. Vos* te Nijeveen, uit die betrekking op zijn verzoek eervol ontslagen, werd aldaar als zoodanig benoemd *R. van Rossum*. Op zijn verzoek werd als gemeenteontvanger te Gieten ontslagen de heer *J. Lambers*, en als zoodanig in zijne plaats benoemd de heer *C. W. A. Essers*, rijksontvanger aldaar.

Opmerkingen omtrent den loop van de dienst.

De dienst ging meestal geregeld haren gang, en er hadden geene stoornissen van aanbelang in haren loop plaats. Over 't algemeen was men over de pligtsbetrachting der verschillende ambtenaren tevreden. Slechts in enkele gemeenten leed dit, ten aanzien van sommige hunner, uitzondering. Zoo werden in eene gemeente de werkzaamheden vertraagd door nalatigheid van den gemeenteontvanger; van zijde van eene andere gemeente werd geklaagd over dienstverzuim en misbruik van sterken drank van den veldwachter, die dan ook ontslagen werd; terwijl in twee gemeenten de veldwachters uit hunne betrekking werden ontslagen, de een om veroordeeling tot straf, de ander wegens strafvervolging.

Begraafplaatsen.

Vergrooting der begraafplaatsen geschiedde te Dwingelo en te Gieten. Eenige verbeteringen of vernieuwingen van minder belang hadden plaats te Anlo en te Nieuwbuinen, gemeente Borger, door het daarstellen van nieuwe hekken. Te Eelde werd op het kerkhof een huisje gebouwd, bestemd tot het bergen der baren. Over 't algemeen waren de begraafplaatsen in de verschillende gemeenten in goeden staat en werden ze naar behooren onderhouden.

Jaarlijksche begrootingen.

Het meerendeel der gemeenten bezit geene eigendommen van eenig belang, of heeft werken of inrigtingen, die belangrijke voordeelen opleveren. Het gevolg daarvan is, dat de behoeften bijna uitsluitend door belastingen moeten worden bestreden.

Sedert de afschaffing van de belasting op het gemaal en van die op het geslagt (deze laatste wordt op rund- en kalfvleesch nog in 7 gemeenten geheven) heeft men algemeen de hoofdelijke omslagen, die in alle gemeenten zonder uitzondering worden geheven, moeten verhoogen.

Wij mogen het ons niet ontveinzen, dat de staat der gemeentefinanciën algemeen weinig bevredigend is, Aan den vooruitgang in welvaart, die gelukkig overal wordt waargenomen, knoopt zich het ontstaan van nieuwe behoeften, die, bestonden ze ook al vroeger, toen niet werden bevredigd, maar wier vervulling nu gevorderd wordt. Zoo zijn de gemeenschapsmiddelen belangrijk verbeterd, en niet weinige gemeenten hebben zich door bijdragen tot aangelegde kanalen en vooral tot het aanleggen van kunstwegen in aanzienlijke schulden moeten steken. Aan vele anderen staat dit bezwaar in meer of min verwijderde toekomst te wachten.

Die toestand zal niet weinig verergeren, zoodra het lager onderwijs zal zijn ingerigt op den voet der wet van 13 Augustus 1857 (Staatsblad no. 103.) In de meeste gemeenten toch zullen de kosten daarvan meer dan het dubbele van de tegenwoordige bedragen en in onderscheidene zelfs bijna verdrievoudigd worden.

Wij willen dit met een enkel voorbeeld staven.

De kosten van het onderwijs in de gemeente Anlo zijn voor 1858 geraamd op f 1184 en zullen, zoodra aan 't plan van regeling volgens gemelde wet uitvoering wordt gegeven, omstreeks f 3300 vorderen.

De bijdragen, die, ter gemoetkoming in die kosten, voor ieder schoolgaand kind kunnen worden geheven, kunnen, naarmate dier meerdere behoeften niet worden verhoogd, en zal dat schoolgeld in allen gevalle steeds eene geringe vergoeding voor de kosten van 't onderwijs blijven.

Zoo als wij reeds boven hebben gezegd, zijn in alle gemeenten, zonder onderscheid, hoofdelijke omslagen geheven, even als ook reeds in 1857. Wij gedragen ons ten dien aanzien aan de betrekkelijke tabel, doch achten het niet ondienstig hier op te geven, welke veranderingen op dit punt voor 1858 zijn gemaakt.

De omslagen voor Havelte, Ruinerwold, de Wijk en Zuidwolde zijn verhoogd:

voor de eerste gemeente van f 2200 tot f 3500, om te kunnen voorzien in de kosten van opbouw eener school te Wapserveen;

voor de tweede van f 2000 tot f 2200, om te voorzien in het gemis der belastingen op het geslagt en gemaal, die zijn afgeschaft geworden;

voor de derde van f 1700 tot f 2200, tot bestrijding der vermeerderde gewone uitgaven voor renten en van eene jaarlijksche bijdrage aan de Drentsche Kanaalmaatschappij, en

voor de vierde van f 1800 tot f 2200, tot dekking der vermeerderde uitgaven, zoowel van gewonen aard als van degene, die het gevolg zijn van den aanleg van een kunstweg langs of door de gemeente.

Het maximum van den hoofdelijken omslag voor Meppel is daarentegen van f 20000 tot f 15000 verminderd.

Overigens valt ten aanzien van het gemeentelijk belastingstelsel nog dit op te merken, dat de Koning heeft goedgekeurd de voordragten der gemeentebesturen van Diever, Gasselte, Odoorn en Rolde tot heffing van *hand- en spandiensten* als belasting in natura, en die van 't gemeentebestuur van Smilde tot heffing van *schoolgelden*; terwijl geene belastingen zijn afgeschaft of vervallen.

Wij hebben goedgekeurd besluiten der raden van de navolgende gemeenten tot het aangaan van *geldleeningen*, als:

1o. Anlo tot een bedrag van *f* 1350, tot delging van schuld, gevestigd op de school en onderwijzerswoning te Annerveensche Kanaal, door de ingezetenen dier buurt aan de gemeente in eigendom overgedragen;

2o. Assen tot een bedrag van f 25,000 tot betaling:

a. van den derden of laatsten termijn der kosten voor het leggen van een straatweg tusschen Assen en Beilen, ad *f* 12,000;

b. van de helft der bijdrage van f 25,000.-, toegezegd voor den aanleg van een kanaal (de Noord-Willemsvaart) tusschen Assen en Groningen, en alzoo f 12,500.-;

c. van een gedeelde der kosten van daarstelling van een weg van den Oostersingel (in de kom van Assen) naar het Aardsche veld;

3o. Beilen tot een bedrag van f 7500.-, tot dekking van den laatsten termijn der aanbestedingssom en verdere kosten van den straatweg van Assen naar Beilen;

4o. Borger tot een bedrag van f 40,000.-, tot bestrijding der kosten van het binnen die gemeente aangelegd wordende gedeelte van den kunstweg van Gieten naar de Klinkmolenbrug;

5o. Coevorden tot een bedrag van f 25,000.-, tot bestrijding der bijdrage toegezegd voor de kosten van aanleg van een afwaterings- en scheepvaartskanaal van Coevorden naar de groote Vecht;

6o. Dwingelo tot een bedrag van f 12.640.-, tot vinding der kosten van een kunstweg van het dorp Dwingelo naar Dieverbrug en van uitbreiding der burgerlijke begraafplaats van Dwingelo;

7o. Emmen tot een bedrag van f 36,000.-, tot bestrijding der kosten van het binnen die gemeente gelegen gedeelte van den kunstweg van Gieten naar de Klinkmolenbrug, en tot een bedrag van f 5500. tot goedmaking der kosten van deelneming voor tien nieuwe aandeelen in de Drentsche kanaalmaatschappij;

8o. Gieten tot een bedrag van f 7000.-, tot betaling der kosten van het binnen die gemeente gelegen gedeelte van den kunstweg van Gieten naar de Klinkmolenbrug;

9o. Odoorn tot een bedrag van f 36,000., tot bestrijding der kosten van den kunstweg van Gieten naar de Klinkmolenbrug, voor zoover betreft het binnen de gemeente Odoorn gelegen gedeelte;

10o. Smilde tot een bedrag van f 2000.- en van f 6200.-, tot bestrijding der kosten van aanleg van een kunstweg langs de Wittewijk aldaar naar de grenzen der provincie Friesland, en tot een bedrag van f 2000.-, tot bestrijding der deelneming in de Noord-Willems kanaalmaatschappij, en

11o. Zuidwolde tot een bedrag van f 2800.-, tot bestrijding der kosten van een schoollocaal met onderwijzerswoning en van aankoop van den benoodigden grond in 't gehucht Veeningen.

Over het geheel hebben wij eene gewenschte orde in het bestuur der geldmiddelen waargenomen.

Met enkele uitzonderingen zijn de gemeentebegrootingen voor 1859 in tijds ter goedkeuring aangeboden en de rekeningen over 1857 ter sluiting overgelegd.

—

Gezondheidstoestand der ingezetenen.

In sommige gemeenten hebben, behalve de gewone ongesteldheden, besmettelijke ziekten geheerscht. Zoo werd uit de gemeenten Beilen, Dalen, Coevorden, Hoogeveen, Meppel, Norg, Odoorn, Oosterhesselen, Rolde, Ruinen, Ruinerwold, Smilde, Vledder, en de Wijk het ontstaan der kinderpokken gemeld. Deze ziekte was evenwel, vooral bij de vroeger ingeënten, niet kwaadaardig, en in de meeste der genoemde gemeenten hebben zich slechts enkele gevallen voorgedaan.

Te Meppel heerschte zij het ergst, en ook te Smilde was zij vrij verspreid, alhoewel in ligten graad; van de 69 aangetaste personen zijn daar slechts 2 overleden.

Toen deze ziekte zich in verscheidene gemeenten begon te openbaren, heeft de heer Commissaris des Konings in dit gewest het raadzaam geoordeeld, om bij circulaire de aandacht der gemeentebesturen daarop te vestigen, en aan te sporen, om maatregelen tegen haren voortgang en hare verspreiding te nemen, tevens met uitnoodiging om, waar die nog niet bestonden, plaatselijke verordeningen tot dat einde vast te stellen.

Te Meppel heeft zich een geval van *cholera asiatica* voorgedaan; ook heeft daar de *croup*, welke van het voorjaar tot het einde des jaars toenam, zeer vele offers onder de kinderen geëischt.

Te Coevorden en te Nijeveen heerschte de laatstgenoemde ziekte eveneens. Uit Anlo, Gieten, Oosterhesselen en Sleen werd het ontstaan van *typhus* medegedeeld, welke echter slechts weinige personen aantastte. Te Roden zijn de *mazelen* vrij algemeen geweest.

Zeer waarschijnlijk ten gevolge van de vrij algemeen verspreide kinderziekte, was het getal verrigte inentingen in deze provincie ten vorigen jare zeer aanzienlijk, als bedragende 3111, behalve die, welke te Dwingelo hebben plaats gehad en waarvan geene opgaven door de vaccinateurs aan het gemeentebestuur gedaan zijn. In geen der laatste jaren was dat cijfer hooger, dan alleen in 1852, toen het 4448

bedroeg, mede ten gevolge van dezelfde, destijds in 13 gemeenten geheerscht hebbende ziekte.

Personeel der geneeskunstoefenaren.

Volgens de door de provinciale commissie van geneeskundig onderzoek en toevoorzig opgemaakte en door ons vastgestelde lijst van de bevoegd erkende geneeskunstoefenaren, was op 't einde van 1858 het volgend getal personen bevoegd tot he uitoefenen van eenigen tak der geneeskunde:

Medicinæ doctores 31, van welke 4 tevens chirurgiæ et artis obstetriciæ doctores; 1 tevens heelmeester en art. obst. doctor; 25 tevens art. obst. doctores; 1 tevens heel- en vroedmeester voor het platte land; 2 tevens vroedmeesters; 1 tevens vroedmeester voor het platte land.

Heelmeesters (behalve de hierboven gemelde) 4, van welke 1 tevens heelmeester voor het platte land en vroedmeester voor het platte land; 1 tevens heel- en vroedmeester voor het platte land; 1 tevens vroedmeester.

Heelmeesters voor het platte land (buiten hen, die onder bovenstaande cijfers reeds begrepen zijn) 20, allen tevens vroedmeesters voor 't platte land.

Apothekers 14; Drogisten 1; Tandmeesters 5; Vroedvrouwen voor eene stad 6; Vroedvrouwen voor het platte land 7; te zamen 88 personen, of 2 meer dan een jaar vroeger tot de uitoefening van eenigen tak der geneeskunde bevoegd waren.

Krankzinnigengestichten.

Het getal behoeftige krankzinnigen uit Drenthe, die in gestichten verpleegd werden en voor welke door het rijk en de provincie subsidiën verleend zijn, bedroeg in den loop van 't vorige jaar 22; daarvan werden er in 't gesticht te Zutphen 15 verpleegd, te Deventer 5, te Rotterdam 1 en te 's Gravenhage 1, welke laatste echter naar Zutphen overgeplaatst is.

In 't gesticht te Zutphen waren op primo Januarij 1858 uit Drenthe aanwezig: 8 mannen en 4 vrouwen, er werden in dat jaar opgenomen 3 vrouwen, te zamen 8 mannen en 7 vrouwen, en daarvan overleden 2 mannen; er vertrokken 2 vrouwen, van welke de eene hersteld, de andere niet, zoodat op 31 December 1858 nog verpleegd werden 6 mannen en 5 vrouwen.

Krankzinnigen, die niet in gestichten, maar door hunne familie of bijzondere personen verpleegd werden, waren er op ultimo December 1858 in deze provincie, even als een jaar vroeger, 23 aanwezig, doch zij waren over de verschillende gemeenten eenigzins anders verdeeld. Onder hun getal zijn niet alleen begrepen de eigenlijk gezegde krankzinnigen, maar tevens zij, die aan onnoozelheid lijden.

Gezondheidstoestand van het vee.

De driemaandelijksche verslagen nopens den gezondheidstoestand van 't vee, door de rijksveeartsen aan den heer Commissaris des Konings ingezonden, luiden over 't algemeen gunstig. Die toestand liet, vooral in het 1e halve jaar, niets te wenschen over. In de maanden Julij en Augustus ontstond echter de besmettelijke longziekte in de gemeenten de Wijk, Ruinerwold en Havelte.

De volgende opgave wijst het getal aangetaste runderen aan en tevens den afloop der ziekte.

Havelte: in den loop van het jaar aangetast 15, gestorven 8, hersteld 4 en afgemaakt 3.

Ruinerwold: aangetast 5, gestorven 4 en afgemaakt 1.

de Wijk: aangetast 4, gestorven 2 en hersteld 2. Geheel 24 afgemaakt, 14 gestorven, 6 hersteld en 4 afgemaakt.

Bovendien zijn 172 runderen te Havelte geslagt.

In de gemeente de Wijk openbaarde de ziekte zich slechts op één stal, zonder zich verder te verspreiden. Te Havelte heerschte zij het ergst. Op eene algemeene weide in die gemeente, de Haveltermeente genaamd, waarop zij zich openbaarde, weidden 512 koeijen, die allen met elkander in aanraking kwamen, hetgeen natuurlijk aanleiding moest geven tot hare verspreiding. Wij committeerden een der leden uit ons midden, om op de plaats zelve maatregelen tot zooveel mogelijke stuiting van den voortgang der ziekte te beramen en tot stand te brengen, ook door de inënting der runderen te bevorderen, die dan ook op al het zich in die weide bevindende vee door den rijksveearts *Hubenet* is bewerkstelligd. Deze kunstbewerking leverde zeer goede resultaten op; slechts 2 runderen zouden aan de gevolgen daarvan gestorven zijn, en volgens 't verslag van genoemden veearts zijn van al de ingeënte runderen slechts 4 door de ziekte aangetast. Ook op de stallen van verscheidene veehouders in de gemeente Havelte werden door dienzelfden veearts vele runderen ingeënt, te zamen ten getale van 89. Daaronder waren eenige veestallen, waarop vroeger voor 5 jaren die kunstbewerking ook werd verrigt, een bewijs, dat toen de verkregen uitkomsten aan het doel hebben beantwoord, daar de veehouders, die hun vee eenmaal hadden laten inenten, niet schroomden dit middel voor den tweeden keer ter voorkoming der ziekte aan te wenden.

Wij vermelden te dezer plaatse de herziening der in 1850 door ons gegevene voorschriften, om bij het voortdurend heerschen der longziekte onder de runderen in de aangrenzende provinciën, zooveel mogelijk haar ontstaan en hare verspreiding in dit gewest te voorkomen. Nieuwe voorschriften werden door ons vastgesteld bij resolutie van 13 Maart 1858 no. 3. Terwijl vroeger bij 't ontstaan van longziekte de geheele gemeente als besmet werd aangemerkt, bepaalt zich nu, ingevolge die verordening, de besmetverklaring tot het terrein binnen zekeren kring besloten. Het blijkt bij voortduring zeer moeijelijk te zijn, bij het ontstaan der ziekte maatregelen te nemen tot voorkoming der verspreiding, die niet tot groot ongerief en dikwijls tot werkelijk bezwaar leiden.

In het verslag des vorigen jaars gewaagden wij van een verbod van in- en doorvoer van rundvee uit Drenthe in het landdrostambt Osnabrück in Hannover; dit verbod bleef ook in 1858 gelden.

—

Kerkelijke zaken.

—

In deze provincie heeft gemiddeld iedere Nederduitsche Hervormde gemeente ruim 1600 zielen en heeft ieder predikant 1500 zielen onder zijn opzigt. Over het geheele rijk genomen heeft iedere dier gemeenten gemiddeld 1400 zielen en is er op elke 1200 zielen één predikant. Er is dus in Drenthe, in vergelijking met het geheele land, behoefte aan vermeerdering van het getal predikanten, te meer daar de bevolking in vele gemeenten zeer verspreid woont in buurten en gehuchten.

Bij de Roomsch-Katholijken telt iedere gemeente gemiddeld slechts 630 zielen en heeft ieder pastoor er 540 gemiddeld onder zijn opzigt.

De Christelijke Afgescheidene gemeenten tellen, door elkander gerekend, 360 zielen en voor iedere 340 zielen hebben zij één predikant.

—

ONDERWIJS, KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN.

—

Zoo als wij in het verslag over 1857 hebben medegedeeld, is in dat jaar eene nieuwe wet op het lager onderwijs tot stand gekomen, die echter eerst op den 1 Januarij 1858 in werking is getreden. Daardoor werd een einde gemaakt aan den onzekeren toestand, waarin sedert eenige jaren het schoolwezen verkeerde.

De invoering en toepasssing van die wet leverde veelvuldige werkzaamheden op. Het is te voorzien, dat dit zal voortduren tot zoolang de regeling van het schoolwezen, overeenkomstig die wet, in alle gemeenten zal zijn tot stand gekomen. Immers, tot het in werking brengen der bij art. 70 genoemde voorschriften is een termijn van drie jaar, te rekenen van het tijdstip, waarop de wet verbindend is geworden, toegestaan. Die voorschriften betreffen zeer belangrijke onderwerpen; namelijk:

het bepalen van het getal der scholen in evenredigheid met de bevolking en de behoefte, en de uitbreiding van het onderwijs (artt. 16 en 17);

den bijstand in het onderwijs aan den hoofdonderwijzer te verleenen (art. 18);

de jaarwedden en andere voordeelen der hoofd- en hulponderwijzers en de toelagen der kweekelingen (artt. 19 en 20);

de kosten van het onderwijs (artt. 31—35).

Nu reeds een oordeel te willen vellen over de wet, die eerst onlangs in werking is getreden en op verre na nog niet tot uitvoering is gebragt, zouden wij voorbarig achten. Wij hopen en vertrouwen, dat zij krachtig zal medewerken tot bevordering van het algemeene onderwijs, van volksontwikkeling en van volksbeschaving; en, met het oog op dit groote doel, zullen we in onzen kring, nevens de verdienstelijke mannen, aan welke het toezigt op het onderwijs in deze provincie is opgedragen, alles in het werk stellen, wat strekken kan, om de bereiking van dat doel te bevorderen.

Eén punt is er echter, waarvan wij reeds dadelijk in dit verslag melding wenschen te maken, dewijl het een onmiddellijk gevolg is van de invoering der wet, te weten het financieel bezwaar voor de gemeenten ten gevolge van verschillende harer bepalingen. De daaruit voortvloeijende lasten komen ons zoo drukkend voor, dat wij gemeend hebben, reeds in het eerste jaar, waarin de nieuwe wet in werking kwam, daarop de hooge regering te moeten wijzen. Wij deden het bij een vertoog aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken, waarbij o. a. door ons het *feit* werd aangevoerd, dat uit vele in ééne gemeente, waar in 1851 het totaal van *alle* uitgaven volgens de gemeentebegrooting nog geen f 2600.- bedroeg, de kosten alléén van het onderwijs, naar de nieuwe wet ingerigt, volgens eene zeer matige berekening, ver over de f 3000.- zullen bedragen.

Tot de eerste werkzaamheden, na de invoering der wet, behoorde ook de regeling van de verhouding der nieuwe ambtenaren en collegien, aan welke het schooltoezigt is opgedragen, tot het algemeen en gewestelijk bestuur en tot de gemeentebesturen. Zoodanige regeling was te meer noodig, daar zij ten opzigte van de vroeger niet bestaande betrekking van inspecteur geheel ontbrak. Door den Minister van Binnenlandsche Zaken zijn daaromtrent eenige voorschriften vastgesteld, afgeleid uit dit beginsel, dat de zorg voor het onderwijs in pædagogische rigting hoofdzakelijk is opgedragen aan de provinciale inspecteurs, de districts-schoolopzieners en de plaatselijke schoolcommissien; in administratieve rigting daarentegen aan het provinciaal bestuur, en dat beide rigtingen van den Minister als het meest algemeene punt uitgaan en hare vereenigde werking uitoefenen op de gemeentebesturen, die in onmiddelijke betrekking staan tot het onderwijs. Door ons is, voor de menigvuldige betrekkingen van ons collegie met het schooltoezigt, deze zaak, in overleg met den inspecteur, nader in dier voege geregeld, dat onze geheele briefwisseling met de ambtenaren of collegien van het schooltoezigt alléén gevoerd wordt met en door tusschenkomst van den inspecteur. Deze regeling heeft tot nog toe geene bezwaren opgeleverd.

Terwijl wij de verschillende administrative voorschriften, in 1858 ter zake van de invoering of over de toepassing der nieuwe wet gegeven, die wij van elders bekend mogen vooronderstellen, met stilzwijgen voorbijgaan, zijn er evenwel twee punten, waarbij wij bijzonder moeten stilstaan: wij bedoelen de regeling van de zaak der pensioenen van de onderwijzers, en de aanvankelijke regeling van het schoolwezen in de gemeenten overeenkomstig de nieuwe wet; beide onderwerpen, waartoe menigvuldige bemoeijingen van ons werden en worden gevorderd, en aan wier regeling somtijds groote bezwaren verbonden zijn.

De bepaling van de sommen, die tot grondslag moeten strekken van de bijdragen, door de onderwijzers voor hun pensioen te storten, en hetgeen verder tot deze aangelegenheid behoort, is bij het koninklijk besluit van 24 Maart 1858 (Staatsblad no. 14) grootendeels aan de collegien van Gedeputeerde Staten opgedragen. Menigvuldige moeijelijkheden waren aan dezen arbeid verknocht, vooral ook in verband met art. 69 der wet. Op het einde van 't jaar waren wij dan ook zelfs nog niet gereed met de aanwijzing der jaarwedden, die voor de op 1 Januarij 1858 in dienst zijnde hoofd- en hulponderwijzers en onderwijzeressen aan openbare lagere scholen in deze provincie op dat tijdstip tot grondslag der verschuldigde kortingen moesten strekken, zoodat wij de mededeeling van den verderen loop dezer zaak tot een volgend verslag moeten uitstellen.

Naar aanleiding van de bepalingen der nieuwe wet, kwamen reeds in het begin van 't jaar verschillende gemeenteraadsbesluiten bij ons in, waarbij óf enkel en alléén 't getal scholen in de gemeente bepaald werd, óf wel waarbij voor ééne enkele school de toepassing van art. 20 werd gevraagd, óf ook waarbij de jaarwedde van een enkelen onderwijzer in de gemeente werd vastgesteld. Aanvankelijk is in een paar gemeenten dergelijke *partiële* regeling door ons toegelaten; maar reeds spoedig bleek het ons, dat op deze wijze niet kon worden voortgegaan, daar de regeling van alle onderwerpen, in art. 70 der wet bedoeld, in zoodanig onafscheidelijk verband staat, dat ze voor *enkele* onderwerpen afzonderlijk niet kan plaats hebben. Om een voorbeeld te geven: of eene school in de termen van art. 20 of van art. 51 3de lid kan vallen, is o. mogelijk te beoordeelen, zoolang het onzeker is, hoe groot het getal scholen in de gemeente zijn zal en van welken aard. Bovendien heeft eene gedeeltelijke regeling dit nadeel, dat de latere regeling van 't geen voorlopig op den ouden voet is gelaten, van invloed zou kunnen zijn op het reeds vastgestelde en dit dikwijls gedeeltelijk zou kunnen te niet doen. Na hieromtrent dan ook met de regering, die in dit opzigt onze zienswijze deelde, in overleg te zijn getreden, hebben wij de gemeenebesturen uitgenoodigd, om niet voort te gaan met eene regeling bij brokstukken, maar om te beginnen

Gedrukt bij GRATAMA te Assen.

BIJBLAD No. 2, behoorende bij de Provinciale Drentsche en Asser Courant van 5 Julij 1859.

met het ontwerpen van een *algemeen plan van schoolregeling* voor *al* de onderwerpen, in art. 70 opgenoemd, *te gelijk*; — niet met het doel, om de gemeentebesturen te verpligten, dat *geheele* plan in eens in werking te brengen, integendeel zelfs, met vrijlating, om, nadat het plan was goedgekeurd, tot eene *gedeeltelijke uitvoering* over te gaan, mits zorgende, dat de nieuwe regeling in haren geheelen omvang zij ingevoerd met of vóór 1 Januarij 1861.

Daarna zijn uit verschillende gemeenten dezer provincie zoodanige *plannen van regeling* aan onze beoordeeling onderworpen. Met uitzondering van één, dat der gemeente Zuidlaren, 't welk in December door ons is goedgekeurd, waren ze overigens op 't einde van 't jaar alle nog in behandeling. Met de meeste naauwgezetheid moet bij deze met vele moeijelijkheden verbondene aangelegenheid worden te werk gegaan: het belang van 't onderwijs, de belangen der onderwijzers en de belangen der gemeenten zijn er evenzeer bij betrokken.

Wij vermelden hier alleen nog, dat wij, om bij dit gewigtig onderwerp, met 't geen de ondervinding leeren zal, ons voordeel te kunnen doen, ons hebben voorgenomen, voor alle gemeenten de regeling slechts goed te keuren voor een tijdvak van vijf jaren. Bij de herziening na dat tijdverloop, kan dan van de lessen der ervaring gebruik worden gemaakt over een tijdvak, lang genoeg, om met vrucht te kunnen oordeelen.

Bij het bespreken van de regeling van 't schoolwezen moeten wij nog vermelden, dat in één geval in 1858 reeds de toepassing heeft gehad van het 3de lid van art. 51 der wet, daar het Zijne Majesteit behaagd heeft, om voor den tijd van vijf jaren, in te gaan 1 Januarij 1859, vergunning te verleenen, om aan het hoofd der openbare school te Gasteren (gemeente Anlo) een hulponderwijzer aan te stellen op eene jaarwedde van f 175.-; en voorts, dat de drang der omstandigheden, waar onder 't bestaande gebrek aan een voldoend getal onderwijzers, er toe geleid heeft, om, voorloopig en in afwachting van de nadere regeling der zoogenaamde *winterbijscholen*, kweekelingen der *hoofd*school aan het hoofd dier bijscholen toe te laten, onder toezigt van den hoofdonderwijzer. — Door ons is in 1858, naar aanleiding van art. 20 der wet, in vier gevallen goedkeuring verleend, om aan 't hoofd der school een hoofd- of hulponderwijzer te plaatsen, op eene jaarwedde van minstens f 200.- en wel voor de scholen te Drouwen (gemeente Borger), Vastenow en Zuidbarge (gemeente Emmen) en Zuidlaarderveen (gemeente Zuidlaren.)

Onderwijzers.

't Onderwijzend personeel op alle lagere scholen in de provincie beliep 226, als:

Hoofdonderwijzers en onderwijzeressen op de openbare scholen 128, waaronder 1 hoofdonderwijzeres, op de gesubsidieerde bijzondere scholen 3, waaronder 1 hoofdonderwijzeres, op de ongesubsidieerde bijzondere scholen 12, te zamen 143.

Hulponderwijzers en onderwijzeressen op de openbare scholen 36, waaronder 2 hulponderwijzeressen, op de gesubsidieerde bijzondere 2, waaronder 2 hulponderwijzeressen, op de ongesubsidieerde bijzondere 8, te zamen 46.

Kweekelingen (alleen van het mannelijk geslacht) op de openbare scholen 20, op de gesubsidieerde bijzondere scholen 1, op de niet gesubsidieerde bijzondere scholen 16, te zamen 37.

Gemiddeld was er alzoo in Januarij 1 onderwijzer op 83 leerlingen en in Julij 1 op 57, of, met inbegrip der kweekelingen, in Januarij 1 op 70, in Julij 1 op 48 leerlingen.

Een groot getal onderwijzers heeft in 1858, naar aanleiding van art. 24, 1ste lid, der wet op 't onderwijs, onze goedkeuring gevraagd, om tevens te mogen bekleeden de ambten of bedieningen, inzonderheid die van koster, voorlezer, voorzanger, organist, enz. Telkens wanneer die goedkeuring gevraagd is, hebben wij haar verleend, daarbij uitgaande van den regel, dat er geene termen bestaan, haar te weigeren in al die gevallen, waarin het ons, na 't verhoor van de in 't aangehaald artikel genoemde autoriteiten en van den provincialen inspecteur, bleek, dat het bekleeden van het ambt of de bediening geen nadeel berokkent aan de belangen van 't onderwijs en niet in strijd is met de eischen der schooldienst.

In één geval echter, waar het de aanvraag betrof van een onderwijzer, om tevens te mogen zijn agent van eene brandwaarborgmaatschappij, hebben wij den adressant te kennen gegeven, dat de waarneming van zoodanig agentschap, als vallende in de termen van het 2de lid van art. 24, aan de hoofd- en hulponderwijzers en aan de leden van hun gezin *volstrekt* verboden is, zoodat ook Gedeputeerde Staten niet bevoegd zijn, om tot die waarneming vergunning te verleenen.

De vacante scholen zijn in 1858, op weinige uitzonderingen na, vrij geregeld vervuld, voor zooveel de omstandigheden dit toelieten. — Naar eene ons gedane globale opgaaf, was op het einde van dat jaar het getal der in dit gewest vacante scholen 18, waren er 10 andere. wier onderwijzers om hunne jaren of om andere rederen gepensioneerd moesten worden, en was de oprigting van een paar nieuwe scholen weldra in 't vooruitzigt, waardoor het aantal scholen, die binnen kort zouden moeten vervuld worden, tot het niet onaanzienlijk cijfer van 30 zou klimmen. Bij 't bestaande gebrek aan onderwijzers, vooral aan bekwame hoofdonderwijzers, zal deze toestand er toe moeten leiden, om, voor zooveel de wet en de omstandigheden het gedoogen, met het verleenen van ontslag aan onderwijzers voorloopig niet te haastig te zijn.

Staat van het onderwijs.

Ten aanzien van den staat van het onderwijs vermelden de verslagen der schoolopzieners, dat deze is: *goed* op 79 openbare en op 13 bijzondere, *matig* op 50 openbare en op 2 bijzondere, en *slecht* op 10 openbare scholen.

De indruk, dien de beschouwingen der schoolopzieners op ons gemaakt hebben, is deze, dat de staat van 't onderwijs over 't algemeen vrij voldoende is te achten; op de scholen in de gehuchten echter minder, op de overige meer bevredigend; en zou, over 't geheel genomen, het onderwijs der nog zeer jonge kinderen de beste uitkomsten opleveren. — Desniettemin zijn de schoolopzieners daarin eenstemmig, dat het onderwijs zelf nog in vele opzigten gebreken aankleven, en klagen zij zoowel over den ongeregelden schoolgang als over het schoolverzuim van velen.

Het komt ons voor, dat de eigenaardige bezwaren, verbonden aan elke overgangsperiode van een ouden tot een nieuwen toestand, zoo als daarin het schoolwezen thans ook verkeert, noodzakelijk nadeelig op den staat van het onderwijs moeten werken. Die overgangsperiode zal waarschijnlijk, met uitzondering van weinige gemeenten, duren tot aan 't einde van den bij art. 70 bedoelden termijn. Immers over 't algemeen schijnen de besturen met de invoering der geheele regeling tot dat tijdstip te willen wachten. Eerst dan zal naar ons gevoelen de tijd beginnen aan te breken, waarin men over de werking der wet op den staat van het onderwijs zal kunnen oordeelen.

Ten aanzien der onderwijzers wordt, wat hun gedrag betreft, algemeen eene hoogstgunstige getuigenis afgelegd; en, hoewel verschillende in mate van bekwaamheid en geschiktheid, worden zij toch geroemd, als voor het meerendeel zich te onderscheiden door lust, ijver en goeden wil.

Daar het met den staat van 't onderwijs in verband staat, meenen wij hier te moeten mededeelen, dat door den inspecteur, naar aanleiding van de door hem gedane schoolbezoeken, in October eene belangrijke circulaire aan alle onderwijzers in dit gewest is toegezonden, zijne opmerkingen omtrent het onderwijs, in 't bijzonder wat het *lezen* en *schrijven* betreft, bevattende, „opdat", zoo als de inspecteur aan ons mededeelde, „d' onderwijzers bij de vermeerdering der schoolvakken, niet het spoor bijster zouden worden, en 't noodzakelijkste uit het oog verliezen.„

Schoollocalen en onderwijzerswoningen, schoolmeubelen, enz.

De staat der schoollocalen en onderwijzerswoningen mag, te oordeelen naar de berigten der schoolopzieners, *over 't algemeen* in de hoofdplaatsen en in de kerkdorpen als vrij voldoende beschouwd worden. In vele gehuchten evenwel waren ze bouwvallig, te klein en te laag van verdieping. Van de localen voor *openbare scholen* worden 86 als goed, 38 als *matig* en 15 als *slecht*, en van de *bijzondere scholen* 11 als *goed* en 4 als *matig* door hen opgegeven.

Van de bestaande schoollocalen hebben de schoolopzieners, zoo als hierboven is medegedeeld, een getal van 15 *slecht* genoemd. Desniettemin is in 1858 door geen hunner eene verklaring afgelegd, als in art. 4, 1ste lid, der wet op 't lager onderwijs wordt bedoeld. Hier en daar waren bijzondere omstandigheden daarvan de reden, waaronder voornamelijk moet genoemd worden de vrijwillige toezegging van verschillende gemeentebesturen, om in de zaak te voorzien, — maar over 't algemeen schijnt ook ten opzigte van het afleggen dier verklaring eene wijze gematigdheid te bestaan, die in ons oog zeer prijzenswaardig is. Moet, naar 't ons voorkomt, een middel blijven, waarvan slechts in de uiterste noodzakelijkheid als laatste toevlugt gebruik gemaakt wordt, ten einde het schoolonderwijs niet meer dan volstrekt onvermijdelijk is te doen staken of te verstoren.

Volgens bij ons van de gemeentebesturen ontvangene berigten, zijn tot het geven van onderwijs in de godsdienst (art. 23, alinea 3, der wet) gebruikt de schoollocalen te Hijken, Halen, Wijster en Spier, in de gemeente Beilen, te Buinerveen, in de gemeente Borger, die te Norg, die te Zwinderen, gemeente Oosterhesselen, het éénige locaal te Peize, die te Roden, en Roderwolde, gemeente Roden, en te Kerkenbosch, gemeente Zuidwolde, en voorts *alle* schoollocalen in de gemeenten Diever, Gasselte, Havelte, Nijeveen, Odoorn, Ruinen, Vledder en Zuidlaren.

In 1858 zijn er nieuwe schoolgebouwen gesticht te Lhee, gemeente Dwingelo, te Exloërmond (en hier tevens eene nieuwe onderwijzerswoning) en te Valtherveen, gemeente Odoorn, en te Wapserveen, gemeente Havelte. 't Schoolvertrek te Hijken, gemeente Beilen was gedeeltelijk vernieuwd.

De schoolmeubelen en hulpmiddelen voor 't onderwijs, ofschoon in vele scholen voldoende, schijnen niettemin in onderscheidene ongenoegzaam te zijn; vooral moet het soms aan de noodige kaarten ontbreken.

Aan 't einde van onze mededeelingen omtrent de schoollocalen, meenen wij nog te moeten vermelden, dat in 1858 door den inspecteur ter onzer kennis werd gebragt, dat die localen hier en daar voortdurend tot wachthuizen gebezigd werden. Dit gebruik met den heer inspecteur voor geheel verkeerd houdende, hebben wij de gemeentebesturen met nadruk aanbevolen, om te zorgen, dat daaraan een einde gemaakt werd. Sedert zijn ter dezer zake geene klagten weder bij ons ingekomen; integendeel zelfs vermeldt de schoolopziener in het 1ste district, dat dit misbruik, voor zooveel zijn district betreft, in den loop van het jaar geheel heeft opgehouden.

Kosten van het onderwijs.

De tractementen en toelagen aan de onderwijzers zijn, zooals ze vroeger werden toegestaan, ook over 1858 weder door het rijk uitbetaald; met de toezegging, dat op gelijke wijze nog zou worden voortgegaan tot het einde van den driejarigen termijn in art. 70 der wet bedoeld.

Door de Regering is echter tevens medegedeeld, dat voor den aanbouw of de verbetering van schoollocalen enz. van rijkswege geene gelden meer beschikbaar konden gesteld worden, evenmin als er eenige toekenning van nieuwe rijksjaarwedden of verhooging van reeds verleende, ten behoeve van gemeenteonderwijzers, zou kunnen plaats hebben, omdat, naar het oordeel der Regering, de nieuwe wet niet gedoogt, dat voor *enkele* behoeften van rijkswege ondersteuning worde verleend, dewijl die wet *alle* kosten van het lager onderwijs, in den meest uitgestrekten zin, *ten laste van de gemeenten* brengt, tenzij anderen tot het voldoen dier kosten verpligt zijn of deze op andere wijze worden gevonden; terwijl, wanneer de gemeenten door die uitgaven te zwaar gedrukt worden, art. 36 der wet het middel aan de hand geeft, om de gemeenten daarin te gemoet te komen. Eene voorziening langs een anderen weg hield de Regering voor niet geoorloofd. Van dit gewigtige beginsel der Regering hebben wij aan de gemeentebesturen mededeeling gedaan.

De kosten van het lager onderwijs in de gezamenlijke gemeenten van deze provincie waren over 1858, volgens eene voorloopige opgaaf der gemeentebesturen, de volgende:

Voor de jaarwedden der onderwijzers en voor de toelagen aan de kweekelingen f 39149.03; voor het gewoon onderhoud van schoollocalen en onderwijzerswoningen en voor licht en brand in de scholen f 5661.87^5; voor het bouwen van nieuwe schoollocalen of onderwijzerswoningen, of voor belangrijke herstellingen aan de reeds bestaande f 4940.84; wegens vergoeding voor het gemis of wegens het huren van onderwijzerswoningen of schoollocalen f 347.00; voor het aanschaffen en onderhouden van schoolmeubelen, schoolboeken en schoolbehoeften f 1324.67^5; aan kosten van de plaatselijke schoolcommissiën f 71,21; voor subsidiën aan bijzondere scholen f 220,00; te zamen f 51714,63.

Deze kosten zijn bestreden door de volgende middelen:

Opbrengst van de schoolgelden f 17346.33; andere inkomsten voor het onderwijs, volgens art. 31 der wet f 2668.77; bedrag der jaarwedden en toelagen, door de provincie en het rijk krachtens het laatste lid van art. 70 uitbetaald f 6961.54$^1/_2$; gewone inkomsten van de gemeente f 24737.98$^1/_2$, te zamen f 51714.63.

Ten aanzien van den post: *opbrengst van de schoolgelden*, herinneren wij, dat in alle gemeenten

der provincie de schoolgeldheffing, overeenkomstig de betrekkelijke bepalingen der gemeentewet, als plaatselijke belasting reeds geregeld is, blijkens de koninklijke besluiten van 27 Maart 1857 no. 48 en van 10 Maart 1858 no. 45, waarbij die heffing, overeenkomstig de door de gemeenteraden vastgestelde verordeningen, voor alle gemeenten is goedgekeurd. Overeenkomstig die nieuwe verordeningen vond over 1858 de invordering dan ook reeds in alle gemeenten plaats. Of de verandering in de wijze van heffing van 't schoolgeld, noodzakelijk geworden door onze veranderde wetgeving, eene verbetering is, hebben wij vroeger reeds betwijfeld. De schoolopziener in het tweede district laat zich daarover aldus uit: „Het beginsel, dat alléén van 't schoolgaand „kind belasting mag worden geheven en de daardoor „vervallen schoolgeldpligtigheid, zoo als die vroeger „bestond, schijnt eene voor 't onderwijs niet gunstige „verandering."

Voorts moeten wij hier nog aanstippen, dat onder de boven medegedeelde sommen niet zijn begrepen de opkomsten der zoogenaamde kosterijgoederen, in zooverre deze, naar hunnen aard, moeten geacht worden zoowel tot goedmaking van de kosten van 't onderwijs als van die van kerkcustodie enz. te zijn bestemd en dienende.

De post van f 1000, voorkomende op de provinciale begrooting voor 1858, tot aanmoediging en verbetering van het lager onderwijs, heeft, behalve voor de gewone toelagen voor 't houden van ondermeesters en voor het ophouden van 't rondeten, gestrekt tot het verleenen eener toelage van f 150 aan den onderwijzer te Schoonoord en van eene som van f 167.50, die besteed is tot den aankoop van vijf aardglobes, om in ieder der vijf schooldistricten, onder het toezigt van den schoolopziener, ten gebruike te strekken van de onderwijzersgezelschappen.

Scholen van bijzonderen aard en strekking.

Volgens een in 't begin van 1858 daaromtrent ingesteld onderzoek, bestonden op dien tijd in deze provincie de volgende bewaar-, klein-kinder of matressenscholen:

te Assen ééne bijzondere, met 10 kinderen (4 jongens en 6 meisjes) en ééne onderwijzeres (in den loop van 't jaar echter opgeheven);

te Hoogeveen ééne van gelijken aard, met 72 kinderen (34 jongens en 38 meisjes) en één onderwijzer;

te Meppel vier van gelijken aard, gezamenlijk met 82 jongens en 84 meisjes, te zamen 166, en met 4 onderwijzeressen en ééne helpster.

Van de scholen, hierboven mede onder de lagere scholen geteld, zijn er 2 (1 te Assen en 1 te Meppel) kostscholen (doch ook tevens dagscholen) voor meisjes. Die, welke te Coevorden vroeger voor jongens bestond, schijnt te zijn te niet gegaan.

Er zijn 4 herhalingscholen, allen van bijzonderen aard, als 1 te Assen, 1 te Coevorden en 2 te Meppel, behalve die te Coevorden, niet gesubsidieerd; alléén 's winters wordt in die scholen onderwijs gegeven. 't Gemiddeld getal leerlingen op deze scholen bedroeg in Januarij 157 mannelijke en 86 vrouwelijke, te zamen 248, allen kosteloos het onderwijs ontvangende.

Volgens het gemeenteverslag van Dalen, bestaat ook in die gemeente eene herhalingschool gedurende den winter.

Op de zondagscholen te Hoogeveen en te Meppel (beide bijzondere niet gesubsidieerde) werden in Januarij gemiddeld (allen kosteloos) onderwezen 115 mannelijke en 123 vrouwelijke leerlingen; op die te Meppel (daar de school te Hoogeveen des zomers schijnt stil te staan) in Julij 95 mannelijke en 100 vrouwelijke. — Buiten deze wordt er ook nog melding gemaakt van het bestaan eener zondagschool te Veenhuizen, 1e gesticht (gemeente Norg), waaromtrent evenwel geene bijzonderheden zijn medegedeeld. — Wij meenen het schoone voorbeeld niet onvermeld te mogen laten, dat door den onderwijzer in de zondagschool te Hoogeveen gegeven wordt. Volgens 't verslag van den schoolopziener in 't vierde district, is die ijverige man, bezitter van den tweeden rang, dat onderwijs des zondags middags geheel uit eigen beweging begonnen te geven, en geniet hij daarvoor niet de minste belooning, subsidie of schadeloosstelling. Daarin onvermoeid werkzaam, getroost hij zich zelfs geldelijke opofferingen, en is hij zeer tevreden over 't getrouw opkomen van vele der leerlingen en over de vorderingen, die zij maken.

In elk der gemeenten Assen en Meppel bestaat eene reken en teekenschool, en tevens eene naai en breischool voor kinderen van minvermogenden.

Vorming van onderwijzers.

Voor de vorming van onderwijzers blijven de lessen, die door den inspecteur met den onderwijzer *Dijkstra* geregeld om de 14 dagen te Assen, even als vroeger, gegeven zijn, een heilzamen invloed uitoefenen. Buiten de werkzaamheden van andere onderwijzers in dit opzigt, blijven inzonderheid die van den onderwijzer *Hummel* te Meppel van veel belang, en worden ook de pogingen van den onderwijzer *Blaauw* te Zuidlaren, tot opleiding van hulponderwijzers en kweekelingen, loffelijk vermeld.

Wij achten het hier de plaats nog te vermelden, dat over de besteding van een gedeelte der som van f 1000.—, die ook op de provinciale begrooting voor 1859 weder voorkomt ten behoeve van het lager onderwijs, door ons in 1858 briefwisseling is gevoerd met den heer inspecteur, die ons mededeelde, dat de Regering wel reeds voorbereidende maatregelen nam, om gevolg te geven aan art. 12, voor zooveel de bevordering van de opleiding van onderwijzers aan de lagere scholen betreft, maar dat dit uitzigten zijn in eene meer of min verwijderde toekomst, waarmede het tegenwoordige niet is gebaat, en waarmede de behoeften van 't oogenblik aan opbeuring van 't onderwijs en aan vorming van goede meesters niet worden bestreden. Deze beschouwingen geheel en al deelende, en de diensten, die de inspecteur in deze provincie voor de vorming van onderwijzers reeds lang bewezen heeft en nog voortdurend blijft bewijzen, zeer waarderende, stellen wij ons voor, een gedeelte der voormelde som, naar bevind van zaken, ten nutte van 't schoolwezen speciaal voor de opleiding en vorming van onderwijzers, in 1859 op voordragt van den heer inspecteur aan te wenden.

Uitgereikte acten van bekwaamheid.

Door de commissie van examen in deze provincie, zamengesteld zooals in art. 41 der wet is voorgeschreven, zijn, in hare beide in 1858 gehoudene zittingen, de volgende acten van bekwaamheid tot het geven van onderwijs uitgereikt:

9 acten van hulponderwijzer;
1 „ van hulponderwijzeres;
1 „ voor 't uitgebreid lager onderwijs, Fransche taal, letter *k* van art. 1;
5 „ dito, handwerken voor meisjes, letter *p* van art. 1;
1 „ van huisonderwijzer in de wis- en natuurkunde;
1 „ van huisonderwijzer in de natuurkunde; de beide laatsten naar art. 72.

Door de commissie zijn afgewezen van die verlangd hadden eene acte van bekwaamheid:

als hulponderwijzer 7;
voor de wiskunde, naar letter *l* van art. 1 of naar art. 72, 2.

Fonds voor Weduwen en Weezen van Onderwijzers.

Dit fonds, reeds sedert jaren in de provincie bestaande en bijeengebragt door bijdragen van de onderwijzers, blijft nog in wezen. Vroeger werd het bestuurd volgens een reglement, in 1822 door Gedeputeerde Staten gearresteerd, doch dit is in 1854 door hen ingetrokken, omdat het geacht werd niet op wettigen grond te steunen. Deze laatste omstandigheid was voor het fonds niet gunstig. Volgens het reglement was voor alle onderwijzers de deelneming in het fonds verpligtend; maar met het reglement verviel in 1854 die verpligting; en het liet zich voorzien, dat, bleef de deelneming niet algemeen, het fonds zich op den duur niet zou kunnen staande houden.

Door een der voormalige heeren schoolopzieners, die gedurende vele jaren voorzitter van het bestuur over het fonds was, werd daarom ook onze tusschenkomst ingeroepen, ten einde het te niet gaan van die nuttige instelling te verhoeden. Volgaarne hebben wij daartoe onze medewerking verleend. Door den heer inspecteur van 't lager onderwijs onderrigt,

dat het fonds nog *in zijn geheel* bestaat, als zijnde het kapitaal, groot f 9500 2½ pct. werkelijke schuld, ten name van 't fonds op het grootboek ingeschreven;

dat de renten daarvan met de bijdragen der deelnemers (nog 82 in getal) een jaarlijksch inkomen van f 647.50 uitmaken, waarvan tot nu toe jaarlijks f 550-„ aan elf weduwen wordt betaald;

dat de inspecteur, met magtiging voor zooveel noodig van de schoolopzieners, het beheer van 't fonds op zich genomen had, en eindelijk,

dat nog slechts een tweetal hoofdonderwijzers zich aan de deelneming hadden onttrokken;

hebben wij dezen stand der zaak aan de gemeentebesturen medegedeeld, en hen uitgenoodigd, om tot instandhouding van het fonds mede te werken, door de deelneming in het fonds voor de verschillende onderwijzers verpligtend te maken, be- bij hunne benoeming, hetzij bij de regeling hun- jaarwedden.

Sommige gemeentebesturen hebben hieraan re- bereidwillig gevolg gegeven, en, volgens ie- toezegging deswege van alle zonder uitzonder- ontvangen, meenen wij ons verzekerd te mo- houden, dat ook de overigen dat voorbeeld zu- volgen.

ARMWEZEN.

Het verheugt ons, dit hoofdstuk te kunnen be- ginnen met de verklaring, dat ook in 1858 de al- meene toestand van het armwezen in dit gew- gunstig was, en niet voor dien van 1857 behoef- onder te doen. Verschillende oorzaken hebben t- dezen gunstigen staat medegewerkt.

In de eerste plaats moet voorzeker het zach- winterweder genoemd worden. Alléén in 't beg- van 't jaar, in de maanden Februarij en Maart drong de ingevallene vorst tot staking van den arbe- in de opene lucht, maar streng was de koude nie- en evenmin van langen duur; de korte staking va- den arbeid vermeerderde dan ook, als 't ware, d- bedrijvigheid bij het vroegtijdig verdwijnen van ij- en sneeuw. Ook in 't najaar van 1858 was he- weder voortdurend opmerkelijk zacht, indien me- weinige dagen van de maand November uitzondert toen er plotseling eene strenge vorst inviel, die ech- ter ook van korten duur was.

Kon er alzoo nagenoeg het geheele jaar door i- den grond gewerkt worden, aan arbeid ontbrak he- daarbij ook niet. Er was voortdurend veel vraag naar arbeiders, zooals mede daaruit blijkt, dat d- verhoogde dagloonen, waarvan wij in ons vorig verslag gewaagden, vrij algemeen hebben stand gehouden. Hierbij kwam, dat de noodzakelijke le- vensmiddelen, in vergelijking met eenige vroegere jaren, 't geheele jaar door, voor minder prijs waren te bekomen, en dat de oogst der verschillende landbouwproducten, hoezeer van *alle* de opbrengst niet ruim was, evenwel, *over 't geheel genomen*, niet ongunstig is te noemen, inzonderheid niet van die gewassen, waarbij de mindere standen 't meeste belang hebben.

Wij mogen echter niet voorbij zien, dat er zich ook omstandigheden voordeden, die in eene tegenovergestelde rigting werkten. Zoo was de lage waterstand op meest alle kanalen in dit gewest, gedurende een groot deel van 't jaar, zeer nadeelig. De veenderijen, waaruit bijna geen turf kon worden afgescheept, leverden daardoor minder werk op; en, wegens 't gemis van de opbrengsten van dat product voor de verveeners, ging de ontginning der dalgronden trager, dan in de laatstvoorafgaande jaren pleeg te geschieden. Hoe nadeelig deze staat van zaken voor velen ook was, voor de mindere standen werden die nadeelen evenwel grootendeels opgewogen door de menigvuldige werkzaamheden, welke de publieke werken in 1858 in deze provincie veroorzaakten.

Deze gunstige staat van het armwezen wordt bevestigd door de berigten daaromtrent van de gemeentebesturen.

Werking der Wet op 't Armbestuur.

Naar wij ons voorstellen, kan eene opsomming en vergelijking der uitgaven van de burgerlijke gemeenten voor 't armwezen, over eenige jaren genomen, tevens eene niet onbelangrijke bijdrage opleveren, om over de wet op 't armbestuur een gegrond oordeel te vellen. In afwachting van het tijdstip, waarop die zal kunnen worden verstrekt, wenschen wij aan de beschouwingen, die wij in 't vorig verslag omtrent die werking mededeelden, ons dan ook thans te gedragen; te meer, daar er zich geene omstandigheden hebben voorgedaan, die eene wijziging in het toen uitgesproken oordeel noodzakelijk maken. Wij bepalen ons daarom nu tot de opneming van sommige bijzonderheden, waarop door gemeentebesturen onze aandacht gevestigd is en die wij ook, in ons verslag aan de Hooge Regering, ter harer kennis gebragt hebben.

Van de gemeentebesturen hebben eenige hun gevoelen medegedeeld ten aanzien van het raadzame, om de geboorteplaats al dan niet te behouden als grondslag voor het domicilie van onderstand. Ten dien aanzien bestaat er evenwel groot verschil van meening; enkelen willen de geboorteplaats behouden, anderen wenschen even stellig, dat de verblijfplaats als zoodanig worde aangewezen. Wij voor ons zijn geneigd aan te nemen, dat, welke grondslag ook wordt gevolgd, er met behoud overigens van de thans aangenomene beginselen, op dit punt wel altijd bezwaren zullen blijven bestaan.

Gedrukt bij GRATAMA te Assen.

BIJBLAD No. 3, behoorende bij de Provinciale Drentsche en Asser Courant van 5 Julij 1859.

Door een der gemeentebesturen is onze aandacht in 't bijzonder gevestigd op art. 44 der wet. 't Kwam dat bestuur, gelijk het ons berigt, voor, dat door de besturen van meerdere gemeenten de toepassing van die wetsbepaling als een middel gebruikt werd, om de bedeeling in de plaats van verblijf der behoeftigen te doen ophouden op tijden, dat het vervoer van huishoudingen niet wel mogelijk is, b.v. bij felle vorst, ten einde zoo doende zoodanige gezinnen geheel aan de openbare liefdadigheid over te laten. Burgemeester en wethouders dier gemeente merken op, dat daartegen wel een middel bestaat door de behoeftigen ter zake van bedelarij te arresteren, maar dat daardoor inderdaad degene, die tijdelijk niet in zijne behoeften kan voorzien, het meest wordt getroffen. Maar ook overigens levert de uitvoering van art. 44, volgens dat gemeentebestuur, bezwaren op bij de vordering van het domicilie van onderstand, dat de arme zich aldaar kome vestigen, daar eene overbrenging per as naar meestal ver afgelegene gemeenten te kostbaar en het domicilie van onderstand in den regel weigerachtig is, die kosten terug te geven. 't Verstrekken van reisgeld wordt hoogst gevaarlijk geacht, daar men zich niet kan verzekeren van de overkomst der behoeftigen, terwijl, ingeval ze niet ter plaatse van hun domicilie van onderstand aankomen, de restitutie van het reisgeld geweigerd wordt. Eenen geleider mede te geven wordt verkieslijk geacht, maar ook de kosten daarvan zouden ten laste blijven van de gemeente, waar de behoeftige reeds onderstand bij voorschot geniet, zoodat het gemeentebestuur het wenschelijk rekent, om de gemeente, die de toepassing van art. 44 verlangt, te verpligten zelve voor de uitvoering te zorgen.

Tot zoover burgemeester en wethouders. Zonder geacht te willen worden hunne klagten, welke uit eene enkele andere gemeente tot ons kwamen, als geheel gegrond of van overwegend belang aan te nemen, en onder opmerking, dat naar ons gevoelen een behoeftige niet feitelijk kan worden *gedwongen*, om zich te verplaatsen, zoo als het gemeentebestuur van meening schijnt te zijn, — kunnen wij evenwel bevestigen, dat het waar is, dat de teruggaaf der verstrekte reisgelden, wanneer de arme niet in zijn domicilie van onderstand aankomt, geweigerd wordt. In dergelijke zaak werd in het verloopen jaar, naar aanleiding van art. 72 der wet, (*) onze tusschenkomst ingeroepen, waarop aan de gemeente, die het domicilie van onderstand was (doch niet in deze provincie gelegen), o. a. is opgemerkt, dat de verblijfplaats van den behoeftige, aan wien, ten gevolge eener opvordering uit kracht van art. 44, reiskosten verstrekt worden, niet verantwoordelijk kan zijn voor de aankomst van dien arme, en dat mitsdien de teruggaaf van die kosten, welke het gevolg zijn van de vordering van het domicilie van onderstand zelf, volgens art. 46, alinea 1 en 2, verpligtend schijnt. Dit betoog was vruchteloos. Het domicilie van onderstand bleef de restitutie weigeren, zoowel opgrond, dat, vermits de reis niet gemaakt was, er ook van geene reiskosten of reisgelden sprake kon zijn, als omdat zoodanige wijze van handelen, naar zijn inzien, niet kon geacht worden in de bedoelingen des wetgevers te hebben gelegen, dewijl dan het geval zich zou kunnen voordoen, dat de behoeftige, zoodra ten zijnen aanzien de toepassing van art. 44 werd gevorderd, met het ontvangen reisgeld naar eene naburige plaats trekt, zich daar op nieuw zoolang in onderstand laat opnemen, totdat dáár weder dezelfde vordering wordt gedaan, op nieuw reisgeld ontvangt en zoo voortgaande van gemeente tot gemeente trekt, en daardoor aanmerkelijke sommen aan zijn onderstandsdomicilie kost, ten gevolge waarvan art. 44 zonder eenige vrucht zou worden ingeroepen niet alléén, maar tevens, in plaats van tot bezuiniging, tot onberekenbare uitgaven aanleiding zou geven.

Door een ander gemeentebestuur, 't welk het betreurt, dat het maximum van onderstand in alle gemeenten niet tot hetzelfde bedrag is vastgesteld, wordt mede als een bezwaar in 't midden gebragt dat inzonderheid de kosten van geneeskundige diensten en geneesmiddelen, aan armen elders dan ter plaatse van het domicilie van onderstand verstrekt, dikwerf tot een zeer hoog bedrag aan het onderstandsdomicilie in rekening gebragt worden. Naar de ondervinding, die wij nu en dan daarvan opdoen, willen wij gaarne aannemen, dat dit bezwaar niet ongegrond is, maar, onzes inziens, is 't een onvermijdelijk gevolg van 't aangenomen stelsel van restitutie.

(*) In 1858 is onze tusschenkomst in geschillen over *verhaal van onderstand*, naar aanleiding van art. 72, in 30 gevallen ingeroepen. Daarvan zijn 20 in der minne beëindigd; in 9 zaken hebben wij de afdoening niet kunnen bewerken of is de uitslag onzer bemoeijingen ons onbekend gebleven, en van 1 bleek het ons, dat zij nog voor geene definitieve afdoening vatbaar was.

WATERSTAAT.

In 1858 hebben het bovenpand der Hoofdvaart bevaren 2918 schepen, waarvan 2369 geladen met turf, 205 met andere waren en 51 ledig, en 293 trek- en veerschepen; terwijl 382 schepen de benedenpanden hebben bevaren. Van de Smilde zijn afgevoerd 5427 dagwerken turf.

De scheepvaart op de Beilervaart was zeer gering en door den lagen waterstand voor een groot gedeelte des jaars gestremd. Dit kanaal werd bevaren door 58 schepen met 1200 tonnen inhoud.

Van de Hoogeveensche Vaart voeren af:

boven sluis no. 6, 3432 vaartuigen, metende 92375 ton;

tusschen de sluizen no. 6 en 2, 2467 vaartuigen, metende 58044 tonnen;

uit Meppel, dat is van boven sluis no. 1, 2968 vaartuigen, metende 68451 ton, te zamen 8867 vaartuigen, metende 218870 ton, en 1087 kleine of ongemeten vaartuigen.

De scheepvaart op het Oranjekanaal was gering. Het kanaal werd bevaren door 466 schepen, metende 18640 ton. Er zijn afgevoerd 126 dagwerken turf.

De Kolonievaart werd bevaren door 62 schepen, metende te zamen 1000 ton.

Waterstand.

Op het bovenpand der Drentsche Hoofdvaart is volgens de waarnemingen aan de peilschaal te Assen in de nagenoemde maanden de gemiddelde waterstand geweest als volgt:

April	0.460	el onder peil;
Mei	0.731	„ „ „
Junij	0.968	„ „ „
Julij	1.170	„ „ „
Augustus	1.161	„ „ „
September . . .	1.164	„ „ „

De hoogste stand is geweest in April, zijnde 0.30 el; de laagste in Julij, 1.70 el beneden peil.

De stand des waters op dit kanaal was dus nog veel ongunstiger dan in 1857, toen de laagste stand 0.99 el onder peil teekende. Die ongunstige gesteldheid heeft dan ook te weeg gebragt, dat de drie bovenste panden van het kanaal voor de scheepvaart tweemaal hebben moeten worden gesloten, en wel van 16 Augustus tot 13 September en van 5 tot 29 October het kanaal wel in zijn geheel bevaren is, doch slechts op twee daarvoor bepaalde dagen in elke week.

Op de Hoogeveensche Vaart was insgelijks de waterstand op het pand boven sluis 6 dit jaar nog ongunstiger dan in het vorige. De gemiddelde stand was in:

Januarij	1.25	el onder peil;	Julij	1.36	el onder peil;
Februarij	1.01	„ „ „	Augustus	1.19	„ „ „
Maart	0.90	„ „ „	September	1.08	„ „ „
April	0.95	„ „ „	October	1.03	„ „ „
Mei	1.28	„ „ „	November	0.90	„ „ „
Junij	1.50	„ „ „	December	0,86	„ „ „

De laagste stand, welke nagenoeg de geheele maand Junij aanhield, was 1.50, de hoogste op ultimo December 0.67 onder peil.

Uithoofde van den lagen waterstand was het kanaal voor de scheepvaart gesloten boven sluis no. 4 van den 13 Junij tot 8 September; tusschen laatsgemelden datum en 4 November was bij geregelde tusschenpoozen gedurende 19 dagen geopend en sedert 4 November weder dagelijks bevaarbaar, voor zoover de vorst het niet stremde.

Op het Oranjekanaal was de waterstand, in verhouding tot de andere veenkanalen, de heerschende droogte in aanmerking genomen, vrij voldoende, behalve op het bovenpand sluis 4.

Op de verschillende panden van dit kanaal was de waterstand als volgt:

tusschen sluis 1 en 2:

gemiddeld over het jaar	0.323	el onder peil;
hoogste stand in April	0.055	„ boven „
laagste „ „ Augustus . . .	0.29	„ onder „

tusschen sluis 2 en 3:

gemiddeld over het jaar	0.081	el onder peil;
hoogste stand in Februarij . . .	0.035	el boven „
laagste „ „ Augustus . . .	0.285	„ onder „

tusschen sluis 3 en 4:

gemiddeld over het jaar . , ...	0.195	el onder peil;
hoogste stand in December . . .	0.01	„ „ „
laagste „ „ Julij . , ...	0.41	„ „ „

boven sluis 4:

van vóór 11 Junij, op welk tijdstip de sluisdeuren van sluis 4 tot opstuwing van het water gesloten werden, bestaan geene waarnemingen. Van toen af was de gemiddelde maandelijksche stand als volgt: in

Junij . . . . . ,	1.50	el onder peil;
Julij	1.32	„ „ „
Augustus	1.32	„ „ „
September . . ,	1.17	„ „ „
October , . . .	0.813	„ „ „
November . . .	0.793	„ „ „
December . . .	0.547	„ „ „

Sluisgelden, enz.

Het afvaartsgeld op de Drentsche Hoofdvaart heeft in 1858 beloopen f 6567.76$_5$; het regt van voorschutting van trek- en veerschepen 718.17; de opbrengst der pacht van het Molenwijksschut 133.66$_5$; de pacht voor het passagegeld door de Veenebrug te Meppel, met de daarbij behoorende woning en grond 700.00; zamen f 8119.60.

In 1857 was de geheele opbrengst f 20101.83^5; dus f 11982.23^5, meer dan in 1858. De reden hiervan is gelegen in den lagen waterstand, die zelfs zooals boven gezegd tot 1,27 el beneden peil daalde, waardoor de scheepvaart werd belemmerd of geheel gestremd.

Het afvaartsgeld op de Hoogeveensche Vaart bedroeg in 1858 de som van f 13955.76; of f 7904,19 minder dan 1857. Deze mindere opbrengst is aan dezelfde oorzaak, den lagen waterstand, die op dat kanaal in Junij tot 1.50 el beneden peil daalde, toe te schrijven.

Kanalisatie.

Ten opzigte der kanalisatie dezer provincie geven wij hier een kort overzigt van den stand der zaken en der verrigte werkzaamheden gedurende 't afgeloopen jaar, in dezelfde orde, als dit in vroegere jaren werd medegedeeld.

I. *Kanaal der Drentsche Kanaal Maatschappij* (de Hoogeveensche Vaart en hare verlenging).

De werken tot verlenging der Hoogeveensche Vaart naar de veenen van Noord- en Zuidbarge zijn met kracht voortgezet. Op ultimo December 1858 was die verlenging van Nieuweroord tot 200 ellen in de marke van Oosterhesselen over 10900 ellen geheel voltooid, en verder in de gezegde marke over 2000 ellen voor een gedeelte der diepte ontgraven.

De kunstwerken in het Loodiep, bestaande uit brug en stuw, zijn ten uitvoer gebragt. In de passage over het kanaal werd door noodbruggen voorzien en met den bouw der ophaalbrug in den weg van Gees naar Dalen en bij het Geesterhout werd aangevangen.

II. *Het Oranje Kanaal.*

In 1858 werd het vierde kanaalpand afgewerkt en daarmede het geheele kanaal voltooid. Gemeten van zijnen aanvang af uit de Hoofdvaart te Smilde tot aan den zijtak in het Oosterveen, het zoogenaamde kleine blok in de Noord- en Zuidbargerveenen, heeft het kanaal in zijn geheel eene lengte van 44026 ellen, ongeveer 8 uren gaans. De noordwestelijke en noordoostelijke zijtak in het Odoornerveen en de wijk in het Bargermeer zijn daaronder niet begrepen.

De kunstwerken tot het kanaal behoorende bestaan, behalve in de benoodigde duikers en een overval, in 4 schutsluizen met sluiswachterswoningen, 10 ophaal- en 10 draaibruggen met 20 woningen voor bruggewachters.

Aanzienlijke beplantingen met eiken, populieren, wilgen, elzen en berken hebben op de wegen langs het kanaal plaats gehad.

Van de voltooijing van het kanaal met de twee zijtakken in de gemeente Odoorn en de wijk in het Bargermeer werd door directeuren der Drentsche Veen- en Middenkenkanaalmaatschappij bij missive van 2 November j.l., aan ons collegie medegedeeld gegeven.

Wij vinden in die mededeeling aanleiding, en achten het daarvoor hier de geschikte plaats, om te wijzen op de belangrijkheid van een kanaal, waardoor de provincie voor meer dan twee derde deelen in het midden wordt doorsneden en dat aangelegd is door meestal zandige streken, die wegens hare hooge ligging anders weinig uitzigt hadden om een waterweg te bekomen, waardoor ze met andere deelen der provincie en met naburige gewesten in verbinding zouden worden gebragt. Krachtig zal zeker ook dit kanaal, dat nieuwe bronnen van welvaart opent, tot de ontwikkeling en bloei van Drenthe medewerken. In de eerste plaats is de provincie daarvoor dank schuldig aan concessionarissen, met name den heer *Jasper Klijn*, die het eerst het denkbeeld der graving van het kanaal opvatte, die er het plan van ontwierp, die het tot rijpheid wist te brengen en daarna ook aan de uitvoering ijverig deel nam, doch wiens nuttig en werkzaam

leven te vroeg werd afgebroken, dan dat hij de voleinding van zijnen arbeid aanschouwen mogt. Maar ook de maatschappij, die de concessie overnam en het werk zonder eenige geldelijke tegemoetkoming van het rijk, de provincie of de gemeenten, geheel uit eigene middelen tot stand bragt, zoowel als het bestuur met de directie en het toezigt belast, hebben zich regtmatige aanspraak op de erkentelijkheid van Drenthe's ingezetenen verworven. Wij eindigen dan ook met den wensch, dat de ondernemers in het werk zelf eene vergoeding mogen vinden, geëvenredigd aan de dienst, die zij door het tot stand brengen daarvan aan Drenthe hebben bewezen.

III. *Noord-Willemsvaart* (het kanaal tusschen Assen en Groningen.)

Blijkens ons verslag van het vorige jaar was het algemeene plan van aanleg van dit kanaal bij den aanvang van dat jaar nog bij ons collegie en dat van Gedeputeerde Staten van Groningen in behandeling. Al spoedig daarna, in het begin van Februarij, werd het goedgekeurd en magtiging tot uitvoering gegeven.

Volgens dit algemeene plan zal het kanaal in vijf panden zijn verdeeld met 4 houten schutsluizen, waarvan de twee bovenste elk 3 en de beide andere elk 2.50 el zullen afschutten, en eene wijdte in doorvaart bekomen, even als de bruggen, van 6 ellen.

Onderscheidene partiële bestekken van de graaf- en kunstwerken (de twee benedenste schutsluizen en zeven draaibruggen behooren tot die kunstwerken) werden vervolgens door ons goedgekeurd.

Met de graafwerken zijn belangrijke vorderingen gemaakt. Van den Punterdijk af tot aan den rijksstraatweg bij Assen werden ze bij onderhandsche aanbesteding geheel uitgevoerd, en van dit laatste punt tot aan de hoofdvaart te Assen werd er mede begonnen; terwijl tusschen den Punterdijk en de grens van de provincie Groningen de maatschappij zelve, uithoofde van het ongunstig terrein aldaar, de graafwerken over eene lengte van 2000 ellen in eigen beheer heeft doen verrigten.

De bij de concessie bepaalde tijd voor de voltooijing en finale oplevering van het werk is krachtens daartoe door Zijne Majesteit verleende magtiging, verlengd tot 31 December 1860. Op de staatsbegrooting voor 1859 is het toegezegde subsidie voor dit kanaal beschikbaar gesteld.

IV. *Afwaterings- en scheepvaartskanaal van Coevorden naar de Groote Vecht.*

In ons verslag van 't vorige jaar gaven wij een kort overzigt van hetgeen met betrekking tot het ontworpen plan voor dit kanaal sedert 1856 was voorgevallen, met vermelding tevens van de in 1857 daarverleende concessie en van de aanvragen om een provinciaal subsidie tot de kosten van aanleg. Over 1858 hebben wij ten aanzien van dit onderwerp alleen te vermelden, dat op de gedane aanvraag om subsidie door uwe vergadering afwijzend werd beschikt; dat bij koninklijk besluit van 25 Augustus van dat jaar werd bewilligd in het brengen van eenige veranderingen in de statuten der Coevorder kanaalmaatschappij, en dat, zoover wij weten, tot dusver aan de uitvoering van het werk de hand nog niet is gelegd.

V. *Het Meppelerdiep.*

Het sedert zoo vele jaren reeds in behandeling zijnde ontwerp van verbetering van het Meppelerdiep is in 1858 tot meerdere rijpheid en, naar het zich laat aanzien, ook zijne uitvoering nabij gekomen.

KUNSTWEGEN.

In 't verslag des vorigen jaars vermeldden wij, dat op het einde van 1857 het tusschen de gemeenten Eelde en Haren gerezen geschil over den aanleg van een kunstweg van Paterswolde naar Haren nog niet beslist was. Thans is die zaak uitgemaakt. Eelde werd in 't gelijk gesteld; 't vooruitzigt op een kunstweg tusschen die beide plaatsen is daardoor vooreerst althans verdwenen.

Wij laten hier een overzigt volgen van de geprojecteerde kunstwegen, wier uitvoering als genoegzaam zeker kan beschouwd worden.

Eene klinkerstraat van Beilen naar Westerbork, lang 7730 el, zijnde ten koste van de gemeenten ondernomen. Door de provincie is een subsidie van 30 percent toegezegd voor den aanleg tot in de kom van Westerbork. De uitvoering is uitgesteld in afwachting van een rijks-subsidie, dat men, ofschoon geweigerd, alsnog hoopt te erlangen. De kosten van uitvoering zijn geraamd op f 42,050.

Het voornemen bestaat, den weg verder door te trekken van Westerbork naar Oosterhesselen, in verband met den geprojecteerden kunstweg van Hoogeveen naar Oosterhesselen en Dalen.

Eene klinkerstraat van Beilen naar Spier, Pesse en Ruinen tot Ruinerwold, lang 20,513 el, zijnde ten koste van genoemde gemeenten en van Meppel ondernomen met een subsidie uit de provinciale kas van 30 percent, terwijl eene rijksbijdrage zal worden gevraagd. Het ontwerp is gereed; de uitvoering wacht op de rijksbijdrage. De kosten van uitvoering zijn geraamd op f 108,086.

Deze weg wordt eene verlenging van den weg van Assen naar Beilen, en komt verder in verband met een kunstweg van Hoogeveen naar Pesse, waarvan de uitvoering wordt voorbereid, en met den straatweg van Ruinerwold naar Meppel.

Eene klinkerstraat van Hoogeveen naar Pesse, lang 6002 el, zijnde ten koste van de gemeente Hoogeveen ondernomen met een provinciaal subsidie van 30 percent der kosten, terwijl een rijkssubsidie zal worden aangevraagd. De uitvoering wacht op rijkssubsidie. De kosten van uitvoering zijn geraamd op f 33,400.

Is eene aansluiting van Hoogeveen aan de klinkerstraat, hierboven omschreven.

Een klinkerstraatweg van Hoogeveen over Oosterhesselen naar Dalen, lang 24,800 el, zijnde ten koste van de betrokkene gemeenten ondernomen met 30 percent der kosten uit de provinciale kas, terwijl een rijkssubsidie is aangevraagd. De uitvoering vertraagd door de weigering der rijksbijdrage. Men denkt op de aanvrage terug te komen. De kosten van uitvoering zijn geraamd op f 155,749.

De rijksbijdrage is geweigerd. Deze weg maakt eene verbinding uit met den weg van Coevorden naar Dalen en dien van Oosterhesselen naar Beilen en Assen.

Een klinkerstraatweg tusschen de Klinkmolenbrug en Dalen, zijnde ten koste van de betrokkene gemeente ondernomen met 30 percent der kosten uit de provinciale kas, en vooruitzigt op rijkssubsidie. De uitvoering wacht op de rijksbijdrage. De kosten van uitvoering zijn geraamd op f 57,659.

Is eene verlenging van den in aanleg zijnden weg van Gieten naar Emmen, en zal aansluiten aan den bestaanden kunstweg van Dalen naar Coevorden.

Een kunstweg van het dorp Gasselte over Gasselternijeveen naar Stadskanaal, lang 9574 el, zijnde op kosten van Gasselte ondernomen; het provinciaal subsidie is gevraagd. De uitvoering wordt voorbereid. De kosten van uitvoering zijn geraamd op f 53,622.48.

Deze weg zou aansluiten aan den weg van Gieten naar Emmen eenerzijds en aan dien van Stadskanaal anderzijds.

Een klinkerstraatweg van de Dedemsvaart langs Avereest en den Stapel naar den straatweg tusschen Zuidwolde en de Wijk, voor zoover die weg in de provincie Drenthe zal worden gelegd, lang 2688 el, zijnde ten koste der gemeente Avereest ondernomen met een subsidie van 30 percent der kosten uit de provinciale fondsen van Drenthe, voor zooverre de weg daarin komt te liggen. Er is in Drenthe nog niet met het werk begonnen. De kosten van uitvoering voor het gedeelte in Drenthe zijn geraamd op f 13,029.50.

Spoorwegen.

Zooals U, mijne heeren! bekend is, werd ons in uwe vergadering van 9 Julij 1858 opgedragen om, na ons door middel der gemeentebesturen met de betrokkene eigenaren in aanraking te hebben gesteld en op die wijze de zaak te hebben onderzocht, aan uw collegie op te geven den prijs, waarvoor de gronden, in eene van wege de Regering opgenomen lijn voor den aanleg van een spoorweg in deze provincie, van de eigenaren zouden zijn te verkrijgen, met het doel, om zoo doenlijk die gronden van wege de provincie kosteloos te verschaffen. Om aan deze opdragt te kunnen voldoen, vroegen wij van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken opgave omtrent de rigting, die de lijn nemen zoude. De Minister meende zwarigheid te moeten maken, aan dit ons verzoek te voldoen ter zake van de bestaande onzekerheid of de opgenomene rigting zou worden gevolgd. Hierdoor waren wij in de onmogelijkheid, om aan de ons gedane opdragt verder gevolg te geven. Bovendien werd dit overbodig door eene aan de heeren *Sloet* en *Reuchlin* op 2 Augustus 1858 verleende concessie tot aanleg van een spoorweg, loopende uit den Rijnspoorweg te Arnhem over Zutphen, Deventer, Zwolle, Meppel, Assen, Groningen en Leeuwarden tot Harlingen, met twee zijtakken, de een van Zutphen over Enschedé naar de Duitsche grenzen, de ander van Zwolle naar Kampen. Blijkens de acte van concessie waren het de provinciën Gelderland, Overijssel, Drenthe, Friesland en Groningen, die als door de lijnen te doorsnijden vooral zouden worden gebaat.

Zich zelve blijkens die concessie voor de zaak deze spoorwegverbreiding belangrijke offers getroo tende, vroeg de Regering in de eerste plaats de gemeenten, die als raak- of verbindingspunt hierboven zijn genoemd, als blijk van hare me werking bijdragen om het rijk te gemoet te men in de bestrijding der kosten, die het zi oplegt.

De billijkheid dezer vraag werd algemeen erke Een overleg van de heeren Commissarissen des Konin in de proviniën Friesland, Groningen en Dren heeft, nadat Gelderland en Overijssel hadden a geboden, twintig jaren lang f 50,000 tot dat ei te zullen leveren, er toe geleid, dat over de ee genoemde drie provinciën een gelijk bedrag, n evenredigheid der bevolking, is omgeslagen, ieder in de zijne heeft op zich genomen, de t kenning der bijdrage van het provinciaal aandeel bevorderen.

Drenthe zou volgens dat plan twintig jaren la moeten leveren f 7500, eene som, die, het bela der provincie in aanmerking genomen, niet te ho mag worden geacht.

Aan Assen en Meppel, als in deze provincie bij uitnemendheid belang hebbende gemeenten, door den heer Commissaris des Konings van gewest voorgesteld, ieder tot die som gedurende h gesteld getal jaren bij te dragen f 2000; terwijl w ons op de voordragt van Zijn Hoog Edel Gest bereid hebben verklaard, aan U voor te stellen het te kort komende ten laste der provincie nemen.

Het bestuur van Assen heeft het belang dier ge meente gereedelijk erkend: het heeft gaafweg ve leend de van haar gevraagde bijdrage.

Dat van Meppel besloot na lang weifelen, veerti jaren lang f 500 toe te staan, onder voorwaarde dat het stationsgebouw in de onmiddelijke nabijhei van de bebouwde kom dier gemeente zou worde gezet. — Deze bijdrage paste niet in 't systeem va 't aangegaan overleg, in zooverre een grooter geta jaren was aangenomen. — Ze beliep in effecte oo slechts nagenoeg $\frac{1}{4}$ van de bijdrage, die gevraag was.

Wij hebben te vergeefs getracht, het bestuur te bewegen, om toe te staan 't geen van Meppel wa verlangd.

Later heeft echter het bestuur van Hoogeveen ui eigen beweging aangeboden, twintig jaren lang f 2000 bij te dragen, voor 't geval de lijn over die gemeente mogt worden gelegd. — Die lijn had di voor zich, dat ze niet langer zou zijn en over hoogere, min kostbare gronden loopen.

In ieder geval was niet verkregen, en was ook van de betrokkene gemeenten, naar onze overtuiging, niet te vergen de geheele som, die Drenthe zou bijdragen.

Daarom kwamen wij tot U met het voorstel, dat gij in uwe vergadering van 18 October 1858 na eenige discussiën aannaamt, om uit de provinciale fondsen voor bedoelde lijn aan het rijk, als bijdrage ter tegemoetkoming in de offers, die het zich daardoor oplegt, 20 jaren lang te verleenen.

a. eene som van f 3500 voor 't geval op het daartoe gedaan aanbod van Hoogeveen de lijn over die gemeente mogt worden gelegd;

b. eene som van f 5500.— voor 't geval 't aanbod van Hoogeveen mogt worden afgeslagen, — in dit laatste geval onder dit beding, dat de door Meppel aan het rijk toegezegde bijdrage zal komen ten voordeele van de provinciale kas;

met bepaling voor beide gevallen, dat de eerste jaarlijksche bijdrage zal worden betaald in den loop van het jaar, waarin de geheele lijn van Arnhem naar Harlingen in exploitatie zal gebragt zijn.

Zoo als u bekend is, heeft deze zaak in 1858 haar beslag niet erlangd, en wachten wij ook nu nog de beëindiging. Wij mogen echter steunende vooral op de goede gezindheid der Regering vertrouwen, dat, zoo hij tot stand komt, ons gewest in het genot van den noorderspoorweg zal deelen.

Gedrukt bij GRATAMA te Assen